

T A R İ H VESİKALARI

Sayı: 7

Haziran 1942

Cilt: II

BAZI BÜYÜK ŞEHİRLERDE EŞYA VE YIYECEK FİYATLARININ TESBİT VE TEFTİŞİ HUSUSLARINI TANZİM EDEN KANUNLAR

[Sayı 5, sahife 349 tan devam]

II

Kanunnâme-i ihtisab-ı Bursa

(1502)

Bu nevi kanunnâmelerin maksatla ve nasıl tanzim edilmiş olduğu.

1 — Suret-i defter oldur ki: dergâh-ı gerdûp iktidardan hükm-i hümayun varid olub Bursada olan ehl-i hirefi⁽¹⁾ ve ehl-i hibrelerin⁽²⁾ ihzâr idüb her kande alınan ve satılanın ve işlenen akmişe-i mütenevvi⁽³⁾ anın ve melbûsâtın ve mebî'âtın⁽⁴⁾ fil-cümle cemî-i narhıyyâtın her nevînin her zamanda narhı nice idüğün fûradâ⁽⁵⁾ yazub mufassal defter idüb ve yümn-ü ikballe⁽⁶⁾ ben serîr-i saltanata cülûs ideliden berü her husûsın narhı nenin üzerine cârî olgelmışdir ol vakıtdan berü nehc-i vâhid üzere midir veya tagyîr olunmuş midir ve sebeb-i tagayyür nedir ve el'ân nenin üzerine amel olunur cemî-i cüz'iyâtına ve külliyyatına vâkıf olub aslâ mübhem ve nâ-malûm emir koymayub dakika fevt itmeyüb yazub tafsil idesiz ki gönderdügiz⁽⁷⁾ defter kanunnâme olub vakt-i hâcetde ana müraca'at itmeğe kabil olub nev'an noksan olmaya deyü emr olunmuş

İmtisâlen lil-emr-il-âli⁽⁸⁾ lâzâle âliyen⁽⁹⁾ her hirfeti ve ehl-i hibreleri başka başka ihzâr olunub narhıyyâtın her birisinde narh-ı kadîm nice icra ve hal mukarrer midir ve mütegayyir midir ve sebeb nedir ve ne zamandan berüdir deyü istifsâr olunıcağ ayıtdılar ki⁽¹⁰⁾ hiç bir hirfetde kanun-ı kadîmden eser kalmamışdır Mecmu'-i narhıyyât beş altı yıldan berü teman mütebeddil ve mütegayyir olmuşdur Kat'â narhla amel olımaz

Etmecek fiyatları nasıl tesbit edildiği; tutmak.

2 — Eyle⁽¹⁰⁾ olsa etmecilerin teftişine şüru' olunub kanun-ı kadimlerinden sorulıcağ ayıtdılar ki her zamanda buğdayın ucuzluğuna ve kızlığına⁽¹¹⁾ göre hâkim-ül-vakt emriyle ehl-i hib eden mu'temed ve sika⁽¹²⁾ kişiler çâşni tutarlar dı Dört beş yıl vardır ki etmeciler hükm getürüb mazmûnında a'yan ı şehirden bir kaç sika hâkim-ül-vakt ma'ri-

(1) حرفی (جرفقی) (2) اهل خبره (3) مبيعاتك (4) فرادی (5) ین واقباله (6) سونردوکوز (7) امتثالاً لامر العالی (8) لازال عالیاً (9) ایتمدیلرکه (دیدیلرکه) (10) ایله (11) قیزلغنه (12) نقه

fetiyle çaşni tutub anınla ʿamel ideler deyü emr olunub ol tarihte çaşni tutulub şöyle mukarrer olunmuş ki Bursa müddiyle buğdayın aʿlâsı yüz on akçaya evsatı yüze ednâsı seksen beş akçaya olsa etmek yedi yüz dirhem bir akçaya olub bahada ziyade ya noksan olsa bu kıyas üzere ana dahi tayin oluna Be-şart-ı ân ki ⁽¹³⁾ ince elekden elene ve tamam bişe ve ak ola ve râyihası olmaya. Ammâ bu şerâyet bil-fiʿl ʿaceb mukarrer ve muʿteber midir deyü imtihanen ⁽¹⁴⁾ bir kaç yerden etmek götürdüldi kimi çiğ ve kimi kara ve baʿzı eksik bulunub sebebinden suʿal oluncak cemaʿat-i kesire ayıldılar ki her gün her furundan gâh çiğ ve gâh eksük deyü beşer onar akça alub igmaz-ı ʿayn ⁽¹⁵⁾ iderler Hattâ muhtesib oğlanları furundan akça almasun deyü hüküm dahi gelmişdir ʿamel itmezler ve kemâkân akçalar alurlar eksüğün ve ʿaybın ketm ü setr iderler aldıkları akçayı suretâ cerîme deyü alurlar hakikaten eksüğe ve ʿayba ruhsat virirler didiler Öyle olsa elʿân muhtesib olana bu mezâlime ve mehâyife ⁽¹⁶⁾ vukufın var mıdır denicek ben henüz geldim bu hususları bilmezim kâtibim ve kethudâm eskiden kalmışdır anlara sorun didi Anlara sorulub bu kadar çiğ ve kara ve eksük nedir niçün gözlemesiz diyicek bu defʿa günahımızı ʿafv idin minbaʿd ihtimam idelim gözliyelim gayrı vâkıʿ olmaya didiler Tekîd ile ısmarlandı İmdi minbaʿd gafil olmayub şerʿden ve kanundan hâric iş itmek câiz değildir denildi Az vakt içinde evvelkiden ziyade fesadları zâhir oldu Baʿdehu meratla ⁽¹⁷⁾ yine tekidât olundu Katʿâ mültefit olmayub şerʿa itaʿat ve kanuna riʿayet itmediler

Ekmeğin satışı hususunda tesadüf edilen yolsuzlukların çeşitleri.

Pide ve simit fiyatları.

Kirdeciler ⁽¹⁸⁾ ve ehl-i hibreleri meclise hazırın olub narh-ı kadîmden istifsâr oludukda şöyle maʿlûm oldu ki kadîm-ül-eyyâmdan her zamanda etmek vezninden kirde yüz elli dirhem eksük işlenü gelmişdir Sol şart üzere kim un etmek unından arı ⁽¹⁹⁾ ola ince elekden elene yüzünde bikader-il-hâce ⁽²⁰⁾ haşhaş ola ve gevrek bişe Ve yağlı kirde bu kirdenin nısfı olgelmişdir Ammâ be-şart-i ân ki ⁽²¹⁾ bir kilesine bir vukıyye tatlu konulub üstüne haşhaş ekilüb arı undan işlene Elhâletü hâzihi ⁽²²⁾ mütebeddil ve mütegayyir bulundu Sebebi ve zamanı dört beş yıldan berü akça alub gözlememe (gözedilmedüğü) zâhir ve mübeyyen oldu Minbaʿd narh-ı kadîm üzerine işlen ⁽²³⁾ dinüldi

Ve çörek de narh-ı kadîm etmek vezninin nısfı olub ağ ⁽²⁴⁾ undan ola Ve bir kilesine bir vukıyye yağ koyulurmuş hîn-i teftişde mütegayyir bulundu Bunun dahi sebebi ve zamanı sâbıkta zikr olunan gibi dört beş yıldan berü akça alub feregat etmek Girü narh-ı kadîm üzere mukarrer kılındı

⁽¹³⁾ بشرط آنکه ⁽¹⁴⁾ امتحانا (اهتانا) ⁽¹⁵⁾ اغماش عين ⁽¹⁶⁾ معاينه ⁽¹⁷⁾ مراآله ⁽¹⁸⁾ کرده جيلر ⁽¹⁹⁾ اری ⁽²⁰⁾ بقدر الحاجه ⁽²¹⁾ بشرط آنکه ⁽²²⁾ الحالة هذه ⁽²³⁾ اشك (ایشله ياك) ⁽²⁴⁾ آغ (آق)

Ve soğan evâilde dört buçuk vukiyye bir akçaya olub ehl-i dükkân dört vukiyye satar imiş Ve saplı soğan beş vukiyye olub ve güz aylarında buçuğar vukiyye eksik olub ve kış aylarında getüren iki buçuk vukiyye satub ehl-i dükkân iki vukiyye satarlar imiş Bu kanun dahi bil-küllüyye mütegayyir bulundı Sebeb-i tagayyüri zamâni mâzükire-l'ân⁽²⁵⁾ Girü narh-ı kadîm üzere 'amel olunsun dinildi

Et fiyatları.

5 — *Kasablar* ve ehl-i hibreleri ve ba'zı a'cân-ı şehir dahi ihzâr olunub et narhına müte'allık olgelen kanundan suâl olıcak sıkat-ı müs-limînden ⁽²⁶⁾ bir nice mu'temedün 'aleyh ⁽²⁷⁾ kimesneler ayıtdılar ki kadîm-ül-eyyâmdan *koyun eti* nin narhı her yıl fusul-i selâsede üç nevi' olub evvel iki yüz elli dirhem olurdu Sonra üçyüz dirhem şitâda iken yüz dirhem olurdu Dört beş yıl var ola ki aslâ üç yüz dirhem satılmaz

Heman iki yüz dirhem ve iki yüz elli dirhem satılır Üç yüz dirhem satılmamağa sebep kasablardan sebep sorulıcak cevabında *bir kaç sebep* beyân itdiler Biri bu kim sâbika Geliboluda her koyun başına iskele resmi birer akça imiş Şimdi dört akça alurlar Ve hem Bursada olan selâtîn 'imaretlerinin ve ba'zı ekâbirin Bursaya mahsus yılda altmış bin koyun hisseleri vardı Şimdi ol hisseler beğlik oldu Ve bir sebep dahi bu kim bize bir hükm-i şerif verilmişdir deyü bir hükm-i şerif ibrâz eylediler Mazmûnında Dârülfeth-i *İstanbulda koyun eti üç yüz elli dirhem olıcak Bursada üç yüz dirhem ola* Üç yüz olsa Bursada iki yüz elli dirhem ola Mâhasal ⁽²⁸⁾ her zamanda İstanbul narhından elli dirhem eksik ola deyü emr olunmuş Öyle olsa müslümanlar dahi ayıtdılar ki iskele resmi ziyade olalı takriben on beş yıldır üç yüz dirhem bir akçaya satılmaz olalı ancak dört beş yıldır ve altmış bin hisse didiğüz ⁽²⁹⁾ dahi gerçi 'imaret ve ba'zı ekâbire ihtisas ⁽³⁰⁾ fevt ve zâyil oldu Ammâ beğlik olması girü Bursaya gelmesine münafi değildür Ke-mâkân her yıl ol mikdar bile ziyade geliyor ⁽³¹⁾ Narh ekseriyâ kilette ve kesrete dâirdir Gâhi ⁽³²⁾ İslâmbuldan bunda koyun ziyade gelür Ve gâh olur ki nice def'a ve nice kerre ve nice müddet İslâmbulda üç yüz elli dirhem bir akçaya oldu bunda üç yüz itmedünüz ⁽³³⁾ egerçi sûretâ bir hükümdir almışsınız ve lâkin dört beş yıldır kat'â hükümlü 'amel itmedünüz heman muhtesible ittifak ve muvaza'a idüb üç yüz dirhem bir akçaya olacak mevsimde muhtesibe meblâğ-ı 'azîm virüb iki yüz ve iki yüz elli dirhem satub müslümanların hakkını virmeyüb hayf idersiz didiler Filvâki' bu husûsda bâ'is ve sebep-i kavî muhtesibin meblâğ-ı 'azîm alduğı idüğü ma'lûm oldu

İstanbul'a na-zaran Bursa'da et fiyatı.

⁽²⁵⁾ تغییر زمانی ماذکر الان ⁽²⁶⁾ ثقات مسلمیندن ⁽²⁷⁾ معتمد علیہ ⁽²⁸⁾ ما حصل ⁽²⁹⁾ دیدوکن ⁽³⁰⁾ اختصاص ⁽³¹⁾ کلی بورر ⁽³²⁾ کاهی ⁽³³⁾ ایتمدوکن

Et satışlarının
da yolsuzluk-
lar.

Ve hem müslümanlar ayıtdılar ki bu zikr olunandan gayrı dört beş yıldır bir hayf dahi ihdâs olunmuşdur kadîmden *keçi eti* her mevsimde koyun etinden elli dirhem ziyade olurdu Şimdiki halde her keçi başına muhtesib iki akça alur koyun narhına satmağa rıza virür Koyun ile keçi etini müslümanlara beraber satub hayflar iderler Her bâr ⁽³⁴⁾ kanarelere ⁽³⁵⁾ keçiler tevzi^c olinsa *muhtesib oğlanları* âşikâre her kanareye girüb keçileri sayub her keçi başına ikişer akça alurlar Koyun narhına satmağa icâzet verürler Hattâ bir nicesin zaman-ı karîbde câbecâ gözümüzle gördük deyü yüz mikdarı müslümanlar muhtesib ve hademesi yüzlerine şehadet itdiler Kasablara ne dersiz bunca müslümanlar yalan mı söylerler denicek yalan söylemezler vâkı^cın söylerler muhtesib tarafı tamam olub bize rıza vermese ne canımız vardı keçi etin koyun narhına satabileydik deyü muhtesibin yüzine karşı kasablardan ba^cı dahi itiraf itdiler

Meyva fiyat-
larını yükselt-
mek için pa-
zarcıların baş
vurdukları u-
sulsüz hare-
ketler.

6 — Ve *bazarcılar* dahi ihzâr olunub ehl-i hibresinden ve sâir şehir halkından fevâkih cinsinden kanun-ı kadîm istifsâr olundukda ayıtdılar ki evâilde bazar yerine her cins meyve gelse *şehirlü* ve *bazarcı* olsun her kişi mürâdınca alurdu Dört beş yıl var ola bazarcılar ittifak idüb şehre gelen fevâkihi ve etraf-ı şehirde olan bağ ve bağçe ve bostanları yerlü yerinde götürü tutub alub meyvelerin dükkâna getirüb zabt itdikden sonra muhtesib ittifakıyla her birine bir narh olunub getirüb muhkem sicillâta kayd itdirürler Ammâ taşrada kendüler mürâdlarınca satub muhtesible bitürüşürler ⁽³⁶⁾ didiler

Bu halkın sözleri sahîh ve sıhhati ma'lûm olmağçün *sicillâta nazar olundu* ve imtihan için bazardan ba^cı fevâkih getirülüb görüldi halkın didiklerine muvafık olıcak bazarcılara suâl olunub niyçün eksük satarsız dinildi Muhtesib hâzır iken yüzine karşı bunların ma'rifetiyle sataruz didiler Öyle olsa muhtesibe bu halkın didikleri ma'lûm oldı cemî^c bu halkın didikleri vâkı^c imiş niyçün gözlemezsiz eksük satılanı hod ⁽³⁷⁾ gözlemek hidmetinüzdür didikte evvel ben bî-haberin deyü inkâr idüb sonra yine ol meclisde ben de geldim şöyle buldum *ya beğlik akçayı ne yerden virsem gerekdir* didi Ve kâtibi ve kethudâsı dahi bile eksük satarlar deyü itiraf itdiler

Pazarcıların
şikâyetli.

7 — Ve bazarcılardan ba^cı ayıtdılar ki *muhtesibin terâzu götürən âdemileri* her dükkândan yevmî gâh buçuk ve gâh bir akça ve gâh iki akça alurlar Ve akçadan gayrı yemişlerin her cinsinden birer destimal ⁽³⁸⁾ yemiş dahi alurlar Kanunnâmede hükümlerinde var mıdır görün

(34) هر بار (35) فناره (36) بتوروشورلر (37) خود (38) دستمال

didikleri cihetden teftiş olundu Kanunnâmelerinde ve hükümlerinde yok Bu dahi zikr olunan mehâyifden gayrı bir hayf-ı zâid idüğü ma'fûm oldu Filcümle cemî'î fevâkihın narhları fûrâdâ ⁽³⁹⁾ tefehhus olundu Mecmû'î *kanun-ı kadîme ve ihtisaba müte'allık ahkâm-ı şerîfelere tamam muhalif* ve mütegayyir ve muhtel bulundu Hâliyâ bu husûs için vârid olan hükmi şerif mucibince ihtilâf ve ihtilâl olan narhlara zamana ve mebî'âta ⁽⁴⁰⁾ göre hadd-i i'tidâl üzere ehl-i hibre ve bâyi' ve müşteri ittifakları ile narh vaz' olundu İşbu mucibce ki zikr olunur

Muhtelif mey-
va neveleri-
nin isimleri
ve fiyatları.

Kirasın ibtidâsı yüz elli dirhem bir akçaya ola Ve üç gün sonra iki yüz dirhem bir akçaya dahi ⁽⁴¹⁾ sonra iki yüz elli dirhem bir akçaya her üç günden sonra yüz dirhem ziyade ola Âhir iki vukıyye bir akçaya ola

Ve *yaş zerdelunun* ⁽⁴²⁾ evveli iki yüz dirhem bir akçaya üç günden sonra üç yüz dirhem sonra geldüğüne kıyas-ı mezkûr üzere narh virile

Ve *yaş erük* ibtidâsı iki yüz dirhem üç günden sonra beşyüz dirhem tâ altı yüz dirhem bir akçaya olunca

Ve *gök yaşlu amrudın* ⁽⁴³⁾ narhı dahi kezâlik Ve *inesi* ⁽⁴⁴⁾ *amrudının* evveli altı yüz dirhem ve beş günden sonra iki vukıyye bir akçaya ve sonra bu kıyas üzere narh virile Ve *çarhallu* ⁽⁴⁵⁾ *amrudın* ibtidâsı iki vukıyye üç günden sonra bin dirhem bir akçaya tâ üç buçuk vukıyye bir akçaya olunca Ve *urunkuş* ⁽⁴⁶⁾ *amrudın* evveli iki yüz dirhem ve üç günden sonra üç yüz dirhem ve geru dört günden sonra bir vukıyye ve nihayeti altı yüz dirhem bir akçaya ola Ve *zerdmori* ⁽⁴⁷⁾ *amrudın* evveli bir kıyye beş gün sonra altı yüz dirhem sonra bu kıyas üzere narh virile Ve *kırındı* ⁽⁴⁸⁾ *amrudın* ibtidâsı üç yüz dirhem beş günden sonra beşyüz dirhem ve 'alâhâzih-il-kıyâs ⁽⁴⁹⁾ sonra narh virile *Bey amrudının* bir yüki seksen altı akçaya olacak iki yüz elli dirhem bir akçaya ola Ve ba'dehu 'alâhâzih-il-kıyas narh virile Ve *sultanî amrudın* evveli beşyüz dirhem beş günden sonra altı yüz dirhem nihayet iki vukıyye bir akçaya ola Ve *şekkeri amrudın* ibtidâsı üçyüz dirhem beş günden sonra beş yüz dirhem âhir altı yüz dirhem Ve *türkî omrudın* evveli bin dirhem sonra geldüğüne göre 'alâhâzih-il-kıyâs narh virile *Sabunî amrudın* ibtidâsı bir vukıyye sonra altı yüz nihayet iki vukıyye ola Ve *yere basmaz amrudın* evveli üçyüz dirhem ve beş günden sonra altı yüz dirhem haftasından sonra iki vukıyye bir akça ola Ve *karamanî amrudın* ibtidâsı bir vukıyye beş günden sonra beşyüz âhir altıyüz dirhem bir akçaya ola *Bozdoğan armudın* evveli bir akçaya üç günden sonra

(39) فرادی (40) مبیعاته (41) دخی (42) زرده لوتاک (43) وکوک یاشلو (ویاش امرودک) (44) اینتہ سی (45) چرخلو (46) اورون قوش (47) زردمووی (48) قرندی (قریدی) (49) علی هذه القیاس

altı yüz dirhem sonra sekiz yüz dirhem nihayet dört vukıyye bir akçaya ola

Ve *Akşehirin bedkânî* ⁽⁵⁰⁾ *elması* deve yüki yüz akçaya olsa üç yüz elli dirhem bir akçaya ola Sonra bu kıyas üzerine narh virile Ve şehir-i mezkûrın *ekşi elması* bir vukıyye bir akçaya ola *Bu mezkûr mu'tâd geldüğü üzerinedir Ammâ ziyade ve noksan olsa ana göre narh virile* Ve şehri *Canı-göyni* ⁽⁵¹⁾ *elmanın* katır yüki yetmiş akçaya olıcak üç yüz dirhem bir akçaya ola Yüki altmış akçaya olsa üç yüz elli dirhem bir akçaya ola Ve ba'dehu *alâhazih-il-kıyâs* ⁽⁵²⁾ narh virile Ve *gülâbî* ⁽⁵³⁾ *elmanın* ibtidâsı üçyüz dirhem ve üç günden sonra bir vukıyye nihayet altı yüzdirem bir akçaya ola Ve *miskî* ⁽⁵⁴⁾ *elmanın* yüki yüz akçaya olıcak iki yüz elli dirhem bir akçaya ola Yüki yüz ona olıcak iki yüz yigirmi beş dirhem bir akçaya ola Yüki yüz yigirmiye olsa iki yüz dirhem bir akçaya ola

Ve *şeftalûnun* evveli bir vukıyye bir akça ola Üç günden sonra altı yüz dirhem ve nihayet iki vukıyye bir akçaya ola

Ve *yalı inârının* ⁽⁵⁵⁾ yüki yigirmi akçaya olsa altı yüz dirhem bir akçaya ola Yigirmi beşe olsa beş yüz dirhem yüki otuza olsa bir vukıyye bir akçaya ola Ve *yalı milisi'nin* ⁽⁵⁶⁾ bir vukıyye bir akçaya ola Meğer ki ziyade noksan ola Ol vakti geldüğüne göre narh virile Kıyâs-ı mezbûr üzere Ve *Birgî* ⁽⁵⁷⁾ *narının* yüki yüz kırk akçaya olsa iki yüz seksen dirhem bir akçaya ola Yüki eksüğe ve artuğa olsa narh bu kıyâs üzere ziyade ve naks oluna

Ve *Aydın ili üzümünün* alacası iki güne varınca iki yüz dirhem iki günden sonra üç yüz dirhem bir akçaya Ve şehir üzümünün ibtidâsı gelicek Aydın ili üzümünün bir vukıyyesi bir akçaya ola Sonra ziyade ve noksanına göre narh virile Ve *şehrî Medrebelid* ⁽⁵⁸⁾ evvel iki yüz dirhem üç günden sonra üçyüz dirhem haftasından sonra bir vukıyye ve sonra beşyüz ve altı yüz dirhem ve gâh gâh ziyade olsa iki vukıyye dahi satılır Ammâ her zamanda medrebelidden ⁽⁵⁹⁾ gayri üzüm on gün geçdikden sonra iki yüz dirhem her akçalıkda ziyade ola deyü narh vaz' olundu

Bu zikr olunan narhların mecmu'ına bazarıcılar tîyb-i hâtır ile ⁽⁶⁰⁾ *razi olub minvâl-i mezbûr üzere satmağa mültezim oldılar*

Ve *Ulu Âbâd üzümünün* evveli üç yüzdür. Ve nihayet üç vukıyye bir akçaya ola Ve medrebelidin âhir vaktinde yüki yetmiş akçaya olsa üç yüz dirhem bir akçaya ola Ulubâd bir vukıyye bir akçaya ola

⁽⁵⁰⁾ بدکانی ⁽⁵¹⁾ شهری جانی کونجی (کونجی) ⁽⁵²⁾ علی هذا القیاس ⁽⁵³⁾ کلایی ⁽⁵⁴⁾ مسکی ⁽⁵⁵⁾ انارنک ⁽⁵⁶⁾ یالی ملیسی نك (ملسنك) ⁽⁵⁷⁾ بیرکی نازنك (انارنك) ⁽⁵⁸⁾ شهری مدره بلید ⁽⁵⁹⁾ مدره بلید (مدره بلید) ⁽⁶⁰⁾ طیب خاطر ایله

Ihtisap Kanunları

Ve *incir-i ter* ibtidâsı (61 iki yüz dirhem bir akçaya ola üç günden sonra bir vukıyye bir akçaya ola Ve girü üç günden sonra altıyüz dirhem bir akçaya ola Tâ âhir olunca her üç günde iki yüz dirhem bir ziyade ola

Ve *kızılçık* evvelâ iki yüz dirhem bir akçaya ola Sonra iki vukıyye ola

Ve *Güzel Hisarın nârenci* iki yüz seksen dirhem bir akçaya ola

Ve *Midillü nârenci* bir vukıyye bir akçaya ola

Limon yüki yüz seksen akçaya olıcak iki yüz seksen dirhem bir akçaya ola

Ve *aşlama* (62 kestâne kilesi on dört akçaya olsa iki yüz elli dirhem bir akçaya ola Sâyir kestâne kilesi sekiz akçaya olıcak bir vukıyye bir akça ola

Ve *Karaburun zeytuni ve Çekeşde* (63 zeytunun iki yüz dirhemi bir akçaya ola Ve yalı zeytununun vukıyyesi bir akçaya ola

Ve *taze kaplu fınduğın* (Kozın) (64 bir vukıyyesi bir akçaya ola Kapsuzı iki yüz dirhem bir akçaya ola. Mevsimi geçdikden sonra yüz yigirmi beş dirhem bir akçaya Ve cevizin müddi seksen akçaya olsa kilesi dört buçuğa satıla

Ve *muşmulanın* (65 hamı kilesi beş akçaya ola Dört günden sonra kilesi dört buçuğa ola Sonra dört akçaya ola Ve üç günden sonra bir vukıyye bir akçaya ola Ve girü üç günden sonra altı yüz dirhem bir akçaya nihayet iki vukıyye bir akçaya ola

Marulın ibtidâsı sekiz dane bir akçaya ola Üç günden sonra on altı adet bir akçaya ola sonra yigirmi dört bir akçaya ola

8 — Ve *besâtine* (66 müte'allık kanûn-ı kadîmden ehl-i hibreye ve a'yân-ı şehre su'al olundukda şöyle cevap virdiler ki *sâbika kanûn-ı kadîm (münifim) böyle idi ki* kavun ve karpuz ve gayrihâ bazar yerine getürdüklerinde *şehir halkından* safâsı olanlar mürâd oldukça alub temettü' iderlerdi Hâliyâ dört beş yıldır ki bunda *bazarcılar* ittifak idüb bağ ve bağçedeki zulümleri gibi *kavun ve karpuz bostanlarını alub zahîre iderler* bir kaç dükkâna mahsus kalub tedricle mürâdları üzerine satub mahsûlin ağa ve hademesi birle bilece (67 görüb her hususda müttefik olduklarıçün müslümanlara zarar ve te'addî vâkı' olur akçaları pul yerine geçer deyü begayet (68 tazarru' itdikleri cihetden minba' d kanûn-ı kadîm üzere idilsün dinildi *Eğer bu emrin ibkasıçün hükm-i hümayun irsâl olunur ise begayet mahallinde vâkı' olub*

Pazarcıların diğeri bir hilesi: Toptan alıp veya birkirip pazara azar azar sevk ederek fiyatları yüksek tutmak.

(61) والنجير "ر ابتدائی (والنجير "رفنده سى) (62) اشلمما (63) چكشده (چكشديه) (64) قابلو فندوغاك (قبول فندوغاك) (65) مشمله (66) بسائينه (67) برله بلجه (بولجه) (68) بقايت

kanûn-ı kadîm icra olunub müslümanların vech-i ma'îşetine ve hazret-i Hüdavendigârın halled-allahu mülkehu ve ebbede devletehu ilâyevm-il-kıyam⁽⁶⁹⁾ hayır du'âlarına sebep ola

Bu zikr olunan fevakih-i arzıyyeden mukaddemâ *hıyar* gelüb kadîmden evvelâ dört dane bir akçaya olub haftasından sonra sekizi bir akçaya olub ikinci hafta on altı dane üçüncü hafta yigirmi dört 'adet bir akçaya dördüncü hafta otuz iki dane bir akçaya olurdu Geldikçe taze taze satılırdı Ammâ şimdiki halde yigirmisi otuzu bir akçaya olıcak⁽⁷⁰⁾ vakıtde sâbika zikr olunan fesad gibi *zahîre idüb* tedricle satmak kasd idüb birisin ikisin nihayet dördün beşin bir akçaya satarlar Tâ sararub ekle kabiliyet fevt olmalu olunca mevsim muktezâsı vücud bulmaz Dai-ma görmek gözetmek hizmeti olan kimesneler her birinden her gün akçalar alub iğmaz-ı 'ayn itdikleri ecilden müslümanlar tâze hıyar görmez bir nice günden kalmış üzerine nâpâk sular saçılmış ve buruşmuş hıyarı tutya⁽⁷¹⁾ gibi satarlar Gâh olur ki bir iki binini ve çok hıfz olunduğı sebebden *yabana dökerler narha göre satılmaz* Sâyir meyvalarda olunan *gabn-i fâhiş*⁽⁷²⁾ gibi bunda dahi müslümanları mağbûn⁽⁷³⁾ iderler deyü cema'at-i müslimîn şikâyet itdikleri için buna dahi kanûn-ı kadîm üzere narh vaz' olunub şerâiti ri'ayet olınsun dinildi

Ve Engüri⁽⁷⁴⁾ kavınının ibtidâsı iki vukıyye bir akçaya ola üç gün sonra üç vukıyye bir akçaya ola ve altı günden sonra altı vukıyye bir akçaya nihayet sekiz vukıyye bir akçaya ola Ve *Karaca kavın*⁽⁷⁵⁾ ibtidâsı iki vukıyye bir akçaya ola üç günden sonra üç vukıyye altı günden sonra dört vukıyye sonra altı vukıyye Ve *Kaya*⁽⁷⁶⁾ Kavınının evveli üç vukıyye bir akçaya ola altı günden sonra beş vukıyye sonra sekiz vukıyye nihayet on vukıyye bir akçaya ola

Ve karpuzın ibtidâsı dört vukıyye bir akçaya ola İki günden sonra altı vukıyye bir akçaya ola

Kavın-ı divlek evveli üç vukıyye bir akçaya ola İki günden sonra dört vukıyye bir akçaya ola Altı günden sonra beş vukıyye bir akçaya ola On günden sonra yedi vukıyye bir akçaya ola

Ve zikr olunan kavının ve karpuzın ibtidâen narhı nice ise son narhı öyle⁽⁷⁷⁾ ola Ve tamam resîde⁽⁷⁸⁾ olmadın bazara ham gelmeye Her kim getirür ise hâkim olan hakkından gele

Kavın ve karpuzda *Kanûn-ı kadîm* bu Hâliyâ si'r-i mezkûrden eser bulunmadı Sebeb-i tagayyüründen suâl olunıcak sâbika zikr olunan cevablâr gibi bunda dahi kesim⁽⁷⁹⁾ virürler mürâdlarınca satarlar Ammâ

⁽⁶⁹⁾ خلد الله ملكه وابد دولته الى يوم القيام (70) اوليجاق (71) توتيا (72) غبن فاحش (73) مغبون (74) انكورى (75) قرهجه قاوين (76) قيا (77) ايله (78) رسیده (79) كسيم

kesim deyü almaz her iki günde bir eksük satdın deyü beş on akça alub fâriğ olur satan nice dilerse öyle satar kimesne gözlemez deyü sikat-ı ⁽⁸⁰⁾ müslimînden cemâ'at-i kesîre şehâdet itdiklerinde *sicillâta nazar olunıcak* halkın şehâdetlerine muvâfık bulunub *zamân-ı* tağyir beş yıl idüğü ma'lûm olub deftere kayd olundu

Ve *gök baklanın* ibtidâsı iki vukıyye bir bir akça ola Beş günden sonra iki buçuk bir akçaya ola

Ve *aş kabağına* ⁽⁸¹⁾ üç güne değin narh olmaya Üç günden sonra üç vukıyye bir akçaya ola Haftasında dört vukıyye ikinci haftada beş vukıyye üçüncü hafta altı vukıyye dördüncide sekiz vukıyye bir akçaya ola Kabak ⁽⁸²⁾ sekiz vukıyye bir akçaya olıcak *korık* ⁽⁸³⁾ bin dirhem bir akçaya ola İbtidâsı üç güne dek iki yüz dirhem haftasında üçyüz ikinci haftada vukıyye üçüncide altı yüz dirhem dördüncü hafta sekiz yüz dirhem korık bir akçaya ola Ve lâkin korık hâceti olanlara korık satarlar ve kabak isteyeneye kabak satarlar Kuruğı kabak ile ⁽⁸⁴⁾ sataruz dimeyeler

Ve *badincan* ⁽⁸⁵⁾ üç güne değin on dâne bir akçaya ola Haftasında yigirmi dört dâne bir akçaya ikincide kırk üçüncide altmış dâne dördüncide seksen badincan bir akçaya ola

Ve *havuç* ⁽⁸⁶⁾ dört vukıyye bir akçaya ola

Ve *kelem* ibtidâsı dört vukıyye bir akçaya ola On günden sonra altı vukıyye bir akçaya ola Yigirmi günden sonra sekiz vukıyye bir akçaya ola Kanûn-ı kadîm dahi bu Hâliyâ mütegayyir sebeb-i tegayyürî ve zamân-ı tagayyürî kemâsebakdır ⁽⁸⁷⁾

Sebzevatçılar
ile pazarcılar
arasındaki ihtilâf.

Ammâ mezkûr *sebze-furûşlar* müçetemi^c olub didiler ki şimdiki halde biz girü narh-ı kadîm üzere satmağa razıyuz Minba^cd mültezim olalım ve lâkin kadîmden kabak ve korık ve havuç gibileri biz satageldikdi dört beş yıl mikdarı var ki *bazarcılar* dahi bizimle bile satar oldı Bu sebebden aldığımızı iki bahâsına aluruz bizzaruri ⁽⁸⁸⁾ behalu satarız didikleri cihetden bu cins kanûn-ı kadîm üzere girü sebze-furûş tayfası satarlar dinildi

Helva çeşit-
leri..

9 — *Helvacılar* ve ehl-i hibre meclise hâzır olduklarında şöyle didiler ki kadîmde *karma* ⁽⁸⁹⁾ *bademî helvanın* vukıyyesi yedi akçaya ve sâyir helvanın vukıyyesi altıya *Hanegi* ⁽⁹⁰⁾ *helvanın* vukıyyesin ehl-i dükân dört buçuğa ve *ayağ üzerine satan* dört akçaya satar Ve *üzüm helvasının* vukıyyesi üç buçuğa *taşradan getüren* üç akçaya satarı Vakt-i teftişde her biri mütegayyir bulundı Sebeb-i tagayyür ve zamân

⁽⁸⁰⁾ مققات ⁽⁸¹⁾ اش قباغنه (ایش قباغه) ⁽⁸²⁾ قبق ⁽⁸³⁾ قوق (قرق) ⁽⁸⁴⁾ قباغله ⁽⁸⁵⁾ بادجان (بادجان) ⁽⁸⁶⁾ هوج ⁽⁸⁷⁾ كماسبق ⁽⁸⁸⁾ بالضروری ⁽⁸⁹⁾ قارمه ⁽⁹⁰⁾ حانكي

kemâ zükirehu ⁽⁹¹⁾ Şimdiki halde narh-ı kadîm üzere mukarrer kılındı riâ-yet olunur ise

Palûzenin ve şerbetin fiyatı nasıl tayin edilirdi?

10 — *Ve pâlûdeciler* ⁽⁹²⁾ üzümün batmanı on beş akçaya aldıklarında bir vukıyye bâdem dört akça za'ferân ⁽⁹³⁾ altı akçalık nişasta koyub ve üç akça odun iki akça hurda harç ve dokuz şîr-revgan ⁽⁹⁴⁾ (şırlağan = susam yağı) ve bir akça dükkân kirası ve beş akça ücret-i hidmetkâr harc olıcak si'r-i pâlûde ⁽⁹⁵⁾ iki yüz yigirmi beş dirhem bir akçaya olurdu deyü ehl-i hibre takrir itdiklerinde tefehhus olunub mütegayyir bulundı Sebebi mâ-sebak Girü *narh-ı kadîm* üzere ibka olundı

11 — *Ve şerbet narhı* üzüm üç yüz elli dirhem bir akçaya olıcak şerbet beşyüz elli dirhem bir akçaya olur Üzüm bir vukıyye ise şerbet yedi yüz dirhem olurmuş Bu dahi mütegayyir bulundı Sebebi mâmerre ⁽⁹⁶⁾ Hâliyâ *âdet-i kadîm* üzere mukarrer kılındı

12 — *Bakkallar* ve ehl-i hibreleri ve a'cân-ı şehir meclise ihzâr ⁽⁹⁷⁾ olunub kapanda alınub satılanın narhından suâl olunıcak cevab şöyle virdiler ki sâbika kanûn şöyle ⁽⁹⁸⁾ idi ki haftada bir gün muhtesib emîni şehirlüden ba'zı sika ⁽⁹⁹⁾ kimesne ile kapana gelüb baldan ve yağdan ve gayrıdan her ne var ise *onı onbir üzerine narh virüb sicillâta kayd itdirüb* narha muhalif kazıyye bulıcak günahına göre hakkından gelinürdi Zâhiren dört beş yıl vardır ki kanûna riayet olunmayub her bakkal mürâdları üzere alub satar Sebebi yukarda zikrolunan gibi *akça alub sükût itmekdir* didiler Şimdiki halde her mevsime göre onı onbir üzerine girü narh ta'yin olundı İşbu üslûbca ki zikr olunur *âsel-i musaffânın* ⁽¹⁰⁰⁾ batmanı doksan akçaya olsa vukıyyesi beş buçuk akçaya ola *Ve batmanı seksen akçaya olsa vukıyyesi beş akçaya ola Yetmişe olsa vukıyyesi dört akçaya ola*

Ve revgan-i sâdenin batmanı yüz yigirmi akçaya olıcak vukıyyesi sekiz akçaya ola *Ve batmanı yüz yigirmi akçaya olsa vukıyyesi yedi akçaya ola Batmanı yüz akçaya olsa vukıyyesi altı buçuk akçaya ola*

Ve şîr-revgan ⁽¹⁰¹⁾ yağının batmanı altmış akçaya olsa vukıyyesi dört akçaya ola Yetmiş akçaya olsa vukıyyesi dört buçuk akçaya Batmanı elliye olsa vukıyyesi üç buçuğa ola

Ve kayısı-i Emîr Alinin ⁽¹⁰²⁾ batmanı yetmiş akçaya olsa vukıyyesi dört akçaya ola *Ve garbî* ⁽¹⁰³⁾ *kayısının* batmanı elli akçaya olsa vukıyyesi üç buçuk akçaya ola

⁽⁹¹⁾ کماذکره ⁽⁹²⁾ پالوده جیلر ⁽⁹³⁾ زعفران ⁽⁹⁴⁾ شیرورغن ⁽⁹⁵⁾ سعراالوده ⁽⁹⁶⁾ مامر ⁽⁹⁷⁾ احضار ⁽⁹⁸⁾ شيله ⁽⁹⁹⁾ مقه ⁽¹⁰⁰⁾ عسل مصفا ⁽¹⁰¹⁾ شیرورغن ⁽¹⁰²⁾ قایستی (قیسی) امیرعلی ⁽¹⁰³⁾ غربی

İhtisap Kanunları

Ve *kızıl üzümün* batmanı on sekiz akçaya olıcak üç yüz elli dirhem bir akçaya ola Ve *kara üzümün* batmanı ondört akçaya olsa dört yüz elli dirhem bir akçaya ola Ve *beylerce* ⁽¹⁰⁴⁾ üzümünün batmanı on beş akçaya olsa dört yüz dirhem bir akçaya ola Ve *şidye* ⁽¹⁰⁵⁾ üzümün batmanı on beş akçaya olsa ol dahi dört yüz dirhem bir akçaya ola Ve *kuru incirin* a'lâsı üçyüz dirhem bir akçaya ola

Ve *amaskine* ⁽¹⁰⁶⁾ erügin batmanı yigirmi beş akçaya olsa iki yüz elli dirhem bir akçaya ola Ve *kara arslanı erügin* batmanı yigirmi akçaya olsa üçyüz dirhem bir akçaya ola

Ve *Akşehir amrudunun* yarımının ⁽¹⁰⁷⁾ batmanı yigirmi beş akçaya olsa iki yüz elli dirhem bir akçaya ola Ve *Aydın İli amrudunun* batmanı on dört akçaya olıcak dört yüz elli dirhem bir akçaya ola

Ve *Karaman zerdalüsünün* batmanı otuz akçaya olsa ikiyüz elli dirhem bir akçaya ola *Aydın İli zerdalüsünün* batmanı yigirmi beş akçaya olsa iki yüz elli dirhem bir akçaya ola

Köfterin ⁽¹⁰⁸⁾ batmanı yigirmi sekiz akçaya olsa iki yüz yigirmi beş dirhem bir akçaya ola Ve *bestilin* batmanı yigirmi beş akçaya olıcak iki yüz elli dirhem bir akçaya ola

Ve *bıdemın* ⁽¹⁰⁹⁾ batmanı altmış akçaya olıcak vukıyyesi dört akçaya ola

Ve *bistenin* ⁽¹¹⁰⁾ batmanı altmış akçaya olıcak yüz dirhem bir akçaya ola

Ve *bekmezin* batmanı yigirmi beşe olıcak ikiyüz elli dirhem bir akçaya ola

Ve *koz içinin* batmanı kırk üç akçaya olsa vukıyyesi üç akçaya ola

Ve *ağde* ⁽¹¹¹⁾ evvelâ iki yüz dirhem bir akçaya ola Sonra iki yüz elli dirhem bir akçaya ola

Ve *nişasta* ve beş vukıyyesi dâimâ bir akçaya ola

Ve *leblabuyı* ⁽¹¹²⁾ haricden getüren bir vukıyye elli dirhem bir akçaya satub ehl-i dükkân bir vukıyye bir akçaya vire

Ve *Sofye ve Karaman peynirinin* kantarı doksan akçaya olıcak yüz elli dirhem bir akçaya ola *Eşme* ⁽¹¹³⁾ peynirinin narhı iki yüz elli dirhem bir akçaya ola Ve *Midillü peynirinin* narhı vukıyyesi iki akçaya ola Ve *lor* ⁽¹¹⁴⁾ peynirinin vukıyyesi iki akçaya ola Ve *teleme* ⁽¹¹⁵⁾ peynirinin ibtidâsı üç yüz dirhem bir akçaya ola sonra geldüğüne göre ziyade oluna

(104) بکرجه (105) شدیه (وشیدیه) (106) اماسکنه (107) یاریئیک (108) کو فترک (109) بادامک (110) بسته (بسته) (111) آغده (112) لبلابوی (113) اشمه (114) لور (115) تلمه

Istanbul'a nazaran Bursa'da tavuk etinin fiyatı.

13 — *Tavukcular* ve a'yân-ı şehir ihzâr olunub *kanûn-ı kadîm*den suâl olındukda cevap virdiler ki İslâmbolda çığ tavuk yüz dirhem bir akçaya ola Ve Bursada doksan dirhem bir akçaya olub mahasel ⁽¹¹⁶⁾ on dirhem mâbeyn olurdu deyicek sicillâta dahi nazar olunub seksen dirhem bir akçaya bulındukda girü bunun üzerine mukarrer kılınub kendüler bu si'r ⁽¹¹⁷⁾ üzerine iltizâm gösterdiklerinden ba'de eyyâm ⁽¹¹⁸⁾ biz bu narh üzerine satmazız didiklerinde zamân-ı sâbıkda bu narh üzerine satardınız alelhusus hâliyâ dahi mültezim oldunuzdu muhalefetin ma'nâsı nedir diyicek cevap verdiler ki sâbıkta şol vech üzerine satardık ki bir nice kimesneler ile cem' olub ba'zımız satun alub ve ba'zımız pâk idüp ihtisab hizmetinde olan hademeye iki günde bir yedi akça virürdik müradımız üzere satardık deyü Ömer bin Mehmed (Hüseyn) ve Mehmed bin Hasan (Hasan bin Hüseyn) ve Çakır bin Abdullah nâm tavukcular dört beş yıldan berü akça viregeldiklerine ikrar ve itiraf itdikleri sebebeden tagayyürin sebebi ve zamânı ma'lûm olub hâliyâ narh yetmiş dirhem bir akçaya mukarrer oldı Mâdâme ki koyun etinin narhı ikiyüz dirhem ola ve her bâr ki ⁽¹¹⁹⁾ iki yüz elli dirhem bir akçaya ola seksen dirhem tavuk eti bir akçaya ola Vaktâ ki üçyüz dirhem bir akçaya ola doksan dirhem tavuk eti bir akçaya ola deyü narh ta'cin olundı

Koyun etine nazaran tavuk etinin fiyatı.

Ve *yumurta* ⁽¹²⁰⁾ şitâda on dane bir akçaya ola Evvel baharda on dört bir akçaya ağostosta on altısı bir akçaya olurmuş Sonra mütegayyir olmuş Sebeb-i tagayyür ve zamanı kemâ zükire ⁽¹²¹⁾ girü kadîmi üzere mukarrer kılındı

Koyun etine nazaran balık etlerinin fiyatları.

14 — *Balıkçılar* ve ehl-i hibre ve şehir halkı ihzâr olunub kanun-ı kadîmlerinden suâl olındukda şöyle ma'lûm oldı ki evâyilde bir yük balığa iki akça *bac* virdiklerinden sonra koyun eti narhı iki yüz elli dirhem bir akçaya olduğu tarihte *sazan* ⁽¹²²⁾ *balığı* bir vukıyye bir akçaya *yayın* ⁽¹²³⁾ *balığı* beş yüz dirhem *turna* ⁽¹²⁴⁾ balığı altı yüz dirhem *İznikın ak balığı* bir vukıyye bir akçaya idi didiler girü bunun üzerine mukarrer kılındı Ve lâkin ilâ hâzelyevm ⁽¹²⁵⁾ amel olunmazdı Sebeb-i tagayyür dört beş yıl var ki balığın her yüküne zıkr olunan iki bac akçasından gayrı mukarrer on beş akça vaz' olunmuş minba'd heman *bac akçasın virin hâdisi virmen narh-ı kadîm-i mezbur üzere satın dinildikde evvelâ mültezim olmuşlardı sonra kabul itmeyüb noksan üzere satarlar*

Ahçı dükkânlarında yemek nasıl hesap ve tespit edilirdi?

15 — *Aşçılar* ve ehl-i hibre ve a'yân-ı şehir meclise hâzır olub et'ime ⁽¹²⁶⁾ cinsinden istifsâr olındukda şöyle cevap virdiler ki kadîmde et' iki yüz elli dirhem bir akçaya olıcak *yahni* ⁽¹²⁷⁾ çığ etin nısfı olub ve

⁽¹¹⁶⁾ ما حصل ⁽¹¹⁷⁾ سعر ⁽¹¹⁸⁾ بعد أيام ⁽¹¹⁹⁾ هربازکه ⁽¹²⁰⁾ يمرده ⁽¹²¹⁾ كذا كمر ⁽¹²²⁾ سزان ⁽¹²³⁾ يابن ⁽¹²⁴⁾ طورنا ⁽¹²⁵⁾ الی هذا اليوم ⁽¹²⁶⁾ اطعمه ⁽¹²⁷⁾ یحیی

şorbayla ⁽¹²⁸⁾ olsa et narhının rub'ı bir akçaya olub ve *tava büryanın* ⁽¹²⁹⁾ vukiyyesi üç buçuğa ola *Asma koyun büryanı* vukiyyesi dört akçaya olub ve *köfte kebabı* soğandan gayrı doksan dirhem bir akçaya ve kemiklü *tennûr* ⁽¹³⁰⁾ *kebabı* yüz yigirmi beş dirhem bir akçaya olub *şiş kebab* yüz on iki buçuk dirhem bir akçaya olurdu Sonra bil-külliyeye mütegayyir olmuş tagayyürin sebebi ve zamânı kemâ sebakdır ⁽¹³¹⁾ El-hâletü hâzihi ⁽¹³²⁾ narh-ı kadîm-i mezbur mukarrer kılındı eğer icrâsına hükm-i şerif mukarin olur ise

Börek nasıl yapılır?

16 — *Ve börekçilerin* ehl-i hibrelerinden narh-ı kadîm soruldukda didiler ki evâilde koyun etinin narhı iki yüz elli dirhem bir akçaya olduğu tarihte bir akçalık böreğe yetmiş dirhem koyulurdu ve on dirhem soğan ve yüz dirhem hamir cem'an yüz seksen dirhem olub ve bir kile un hamirine bir vukiyye sâfi yağ ve bir akça büber koyarlardı Sonra mütegayyir olmuş Sebebi ve zamânı mâ-merre ⁽¹³³⁾ Şimdiki halde kanûn-ı kadîm üzere ibka olundu

Pişmiş başlara narh nasıl tayin edilir?

17 — *Başlıklar* ehl-i hibresiyle ihzâr olunub kanûn var mıdır nicedir deyü suâl olundıkda şöyle zâhir oldu ki ilâ yevminâ hâzâ ⁽¹³⁴⁾ başlara narh virilmez imiş Öyle olsa ehl-i hibre ve sair müslümanlar *çaşni dutulsun* deyü narh taleb itdikleri cihetden ehl-i hibreden mu'temed ve sika kişiler ile *çaşni* tutulub narh vaz' olundu ki zikr olunur *Çaşni-i rûûs* ⁽¹³⁵⁾ Her günde tahminen altıyüz 'aded baş satilub yüzi paçasıyla kırkar akçadan beha (nihayet) iki yüz kırk akça ve mezbur rûûs bey' olunduğu dükkânlara kira yevmî iki yüz iki akça ve on altı yük odun behası doksan altı akça ve hizmetkârlarına ücret-i ta'âmla iki yüz kırk akça etmek behası seksen akça ve nemek ve sirke behası onaltı akça ücret-i sercin ⁽¹³⁶⁾ otuz akça gidüb mecmu' dükkânlarda takriben harc-ı yevmî cem'an dokuz yüz yedi akça oldu Ve satıldıkda dört paça etmegiyle bir akçaya ve bir baş sirke ve etmegiyle bir akçaya satıldığı takdirce bin iki yüz akça hasil olub onaltı nefer başçıya bir günde iki yüz doksan üç akça fayda 'aid oldu Bu zikr olunan narh et iki yüz dirhem bir akçaya olduğu zamandadır ki dört ay bu narhla 'amel olunur Dört ay dahi yüz başı ve dört yüz paçayı yigirmi beş akçaya alurlarmış Bu tarihte bir baş sirkesi ve yağı ve tiridi ⁽¹³⁷⁾ ve bir pulluk ⁽¹³⁸⁾ etmegiyle altı pula ola ve dört ay yüz başı paçasıyla on altı akçaya alurlar imiş Bu takdirce etmegiyle ve tiridiyle beş pula alub ve paça her fâsılda etmegiyle dördü bir akçaya mukarrer kılındı

⁽¹²⁸⁾ شوربايه (شول بايه) ⁽¹²⁹⁾ "تاوه بريانك" ⁽¹³⁰⁾ "تنور" ⁽¹³¹⁾ كاسيقدر ⁽¹³²⁾ الخالة هذه ⁽¹³³⁾ مامر ⁽¹³⁴⁾ الى يومنا هذا ⁽¹³⁵⁾ چاشني رويس ⁽¹³⁶⁾ سرجين [سرجوس = tirit] ⁽¹³⁷⁾ تيريدى ⁽¹³⁸⁾ بولوق (بالق)

Muhtelif ku-
maşların nar-
hı?

18 — Kadifenin ve kemhânın ve taftanın ve sâir akmişe-i mütenev-
vi'anin kanûn-ı kadîminden ehl-i hibresine suâl olıcak mukaddemâ ka-
difenin ahvâli beyânında didiler ki kadife meşdûdına (139 beş vukıyye
lök (140 ve havın her dirhemine üç dirhem lök virirlerdi Dört beş yıl
mikdarı vardır ki meşdûde üç vukıyye ve havın (141 dirhemine bir buçuk
nihayet iki dirhem lök virdikleri ecilden renge tagyir lâzımgelüb bed-
renk (142 olıcak çivide çekdiler Adına çerde (143 didiler Ammâ sâbıka
çerde (143 didikleri bu değildi belki çerde ana dirlerdi ki mezbur meş-
dûde beş vukıyye lök ve havın (144 dirhemine üç dirhem löki tamam
virdiklerinden sonra çividi ezüb sâfi idüb suyuna çeküb çerde dirlerdi
Müntehâ kırmızı renk olurdu Hâliyâ lök tansif olunub heman ezilmiş
çivide çeküb bir mühmel renk olur kırmızı ile benefşe mor ortasında

Bu ma'nânın sebebinden kadifecilerden istifsâr olındıkda cevab virdi-
ler ki biz löki ber âdet-i kadîme virürüz illet sabbaglardadır (145 diyicek
boyacılar ihzâr olunub aslı sorulıcak hâşâ ki biz böyle idevüz (146 he-
man kazıyye ehl-i hibre didüğüdür siz nice dirseniz biz öyle boyarız
hattâ kızıl boyayı löke (147 halt itdiririz deyü muvâceheten şehadet idicek
ehl-i hibre olanlar kızıl boyanın vukıyyesi iki akçaya lök vukıyyesi dok-
sana yüze pes (148 kalb (149 değil midir didiklerinde cemî'isi şehâdet
idüb kalbdır didiler

Çünkü kalbdır niçün men' olunmaz diyicek bunun mâ'dâsının adem-i
men'ine sebep ne ise buna dahi sebep oldır dinildikden sonra mezkûr
kadifeciler lök tamam virildüğüne sebep bunu beyan itdiler ki evâilde
lökün vukıyyesi yigirmi beşe otuza olurdu âdet-i kadîme üzere lök harc
iderdik bir kaç vakıtdır ki üç dört kimesne varub şehre ne kadar lök
gelse gayrı kimesneye aldırmaıub ziyade behaya çıkarub bil-küllıyye
kendüler alub zahire iderler tedricle müslümanlara ziyade behaya satar-
lar deyü şehâdet itdikleri ecilden ol lök alan lökciler bir iki def'a men'
olundu men' olunmadılar ve mezbur kadifenin tarâvetinin tagyirinden
suâl olıncak adem-i tarâvetine sebep beyân idüb didiler ki hamcılar
(150 tâifesi vardır ki her kumaşın potın (151 ve meşdûdın (152 anlar işlerler
mizandan ibrişim aldıklarında bir mikdar bahalusun alurlar ki ana tilân
(153 ve kenar dirler sarfa (sofa) kasd idüb alâyı ednâya halt idüb ba'zın
pot ve meşdud ve hav iderler Harîrin behalusı be-gayet ince olur tiz
(154 bişer rengi tiz kabul ider ve ednâsı yogun (155 olur geç (156 bişer
rengi ance (157 kadar kabul itmez Renkde ihtilâf olıcak tarâvet mün-

(139 مشدودته (140 لوك (141 خاوك (142 بدرنك (143 چرده (چورده) (144 خاوك (145
صباغلرده (146 ايندهوز (147 كوكه (؟) (148 پس (149 قلب (150 خاجيلر (151 پون (152 مشدودك (153
تيلان (تيدلا) (154 تيز (155 يوغون (156 كيج (157 ايجه

İhtisap Kanunları

‘adım olur diyicek bu ma‘nâ dahi men‘c olundu ki minba‘d halt olunma-
yub cinslü cinsiyle ola dinildi

Ve bir sebep dahi ‘adem-i tarâvetine bunı didiler ki evâilde hamcı-
lar (158 hav (159 işledicek dolabçılara her teli (160 bükdürürlerdi rengi
müsavi olub haylı tarâvet bulurdı Bir kaç yıldır ki telin birin bükdürüb
birin bükdürmeyüb dolabçı ücretinin nısfı yanlarında kalsun deyü sarfa
(161 fikr iderler ol bükülmeyen teller tiz (162 fesada varub ihkâm (163 dahi
bulunmaz didiler Hâliyâ ‘âdet-i kadîmeler üzere ‘amel olunsun dinildi
ve tagayyürin sebebi mâ-zükiredir

Ve müzehheb kadife telinden suâl olınıcak didiler ki zamân-ı sâbık-
da müzehheb kadifenin kırk beş ve elli teli bir dirhem olsa kumaşı
mühkem ve hem mücellâ ve mutarrâ (164 olurdu Takriben beş altı yıl
vardır ki tedricle telin altmışı yetmişi bir dirhem olarak (165 yüz tel bir
dirhem olduğu cihetden kumaşda sebat ve tarâvet bulunmaz oldu

Ve bundan gayrı evâilde yüz dirhem gümüşe bir miskal hâs firengî
flori altun urulurdu şimdi kem altundan buçuk miskal nihayet bir dirhem
altun ururlar bu sebebden evvelki gibi müzehheb kadifede dahi ihkâm
(166 ve tarâvet kalmadı didiklerinde bu hususda dahi kanun-ı kadîm
mer‘î olsun dinildi ve sebep-i tagayyüri ve zamânı mâsebak idüğü ma‘-
lûm oldu

Ve kemhâ-yı dolabî (167 ve tâbî dahi (168 yek-renk kemhâlardan suâl olun-
dıkdâ kanûn-ı kadîm üzere bunların meşdûdı yedi bin tel olurdu dört
beş yıl var ki bin telin içinden çıkarub altı bin tel işlerler imiş tel ek-
sik olıcağ lâ cerem (169 enin (170 dahi naks itdiler sebebi mâ-zükire
Ammâ şimdiki halde kanûn-ı kadîm gibi girü yedi bin tel olub eni (171
dahi yerinde olsun dinildi eger gözlerler ise

Ve gülistanî kemhâdan sorulıcağ şöyle didiler ki kemhâ-i gülistanî-
nin evâilde meşdûdı yedi bin tel olub ve peşurı (172 bin yüz elli tel olub
cem‘an sekiz bin yüz elli tel olurdu Yigirmi beş yıl var imiş ki anın
dahi bin teli naks olunmuş Bazı kimse girü evvelki gibi tamam işler ve
ekserî noksan üzere işler Ammâ müslümanların bunda incinmesi yok
Harc-ı bâbı (173 olduğu ecilden behasiyle satılır alınur Ol teli eksük olan
harcı dahi halka gereklüdür dindiği sebebden ‘alâ hâlihi ibka olunub
mâ-cerânın (174 ‘arzı emr olundığı cihetden mâ-veka‘ (175 deftere ketb
olundu Ammâ muhtesib âdemleri mezkûr gülistancıları eksükdir diyü
dâima tutub cürüm alurlar

(158) خاججیر (159) جاو (160) تیلی (161) صرفه (162) تیز (163) احکام (164) مطرا (165) اولوواق (اولدوق)
(166) احکام (167) کجخای دولایی (168) وتاب دهی (169) لاجرم (170) اینن (171) اینی (172) پشوری (173) بابی (174) ماجری
(175) ماقع

18 — *Vale* (176 cinsinin kanûn-ı kadîminden suâl olunacak (177 şöyle cevap verdiler ki kadîm-ül-eyyâmda valenin meşdûdı bin altı yüz tel olub potı (178 eğrilmiş olurdu Zıkr olunan tarihten berü kiminin meşdûdı iki yüz tel ve kiminin üç yüz dörtyüz tel ve ba'zının altıyüz ba'zısı hûd (179 sekiz yüz telin (180 ihrâc idüb sekiz yüz telle işleyüb ve potını (181 ekserî tâbsuz (182 işler olmuşlar Öyle olsa muhtesibe sebebinden suâl olunub vale ve tafta hususunda mirâren ahkâm-ı şerife gelüb teli tamam olub ve potı tâblu (183 ve eni yerinde ola deyü emr olunmuşdır niçün gözlenmez diyicek henüz geldim bi-haberin deyü cevap virdikde günah valecilere (184 müteveccih olıcak valeciler dahi didiler ki biz eksük işledüğümüz bunların ma'rifeti iledir bunlara her birimiz dâim akça virürüz eksük işlerüz bunlar dahi görürler mukayyed olmazlar didiklerinde bu şahidler düzmedir yalan söylerler deyü muhtesib bu şahidleri tekzib idicek tahminen beş altıyüz mikdarı müslümanlar yüzine karşı didiler ki şehirde binden ziyade eksük tezgâhlar vardır mecmû'ından akça alursuz mukayyed olmazsuz niye inkâr idersiz diyicek muhtesib dahi i'tiraf idüb ben dahi geldim böyle buldım deyü cevab-ı sâbık gibi yâ beğlik akçayı nereden virsem gerekdir didi

Ve *mugrak* (185 valenin dahi sâde vale gibi meşdûdı bin altı yüz ve potı tâblu ve telinin altını gür (186 olurdu Bir kaç yıldır ki meşdûdı ve eni (187 eksük ve teli kem ve kırmızısı lök ile boyanmayub kızıl boya ile boyanur imiş Minba'd girü 'âdet-i kadîme üzere olsun dinildi Ve sebep-i tagayyür mâ-sebak

Ve *vale-i musannef* (188) evvelden teli iki bin ikiyüz olub ve eni sâyir vale (189) den rubu' kem (190) olurmuş El-hâletü hâzihî (191) kemâkân mukarrer bulunub ibka olundu

Ve *çifte taftanın* (192) meşdûdı bin sekiz yüz çifte tel olub ve eni beş rubu' girahda (193) olurdu Ve el âyesiyle (194) taftanın (195) yüzine zamk sürülürdü pürüzi yatsun deyü Tarîh-i mezbûrdan berü bunun dahi meşdûdından kimi iki yüz ve kimi üç yüz ve dört yüz tel çıkarub teline noksan gelüb seyrek olıcak lâcerem (196) zamk suyına tuz katub sürerler imiş ki sık gözüksün deyü Sebebi mâ-zükir- el'ân 'Âdet-i kadîme üzere olunsun dinildi manzur ve mer'î olur ise

Ve bir nevi' tafta (197) dahi ki *dü-hezârî* (198) dirler kadîmden meşdûdı iki bin tel ve eni beş rubu' ve girahdı Hâliyâ kiminin iki yüz ve kiminin üçyüz teli eksük bulunub girü kadîmi üzerine olsun dinildi Tagyirin sebebi ve zamanı kemâ zükire

(176) والہ (177) اولنجاق (اولونہجق) (178) بوتی (179) خود (180) تیلین (181) بوتی (182) تابسون (183) تابلق (184) وچیلره (185) مغرق (186) کوو (187) ایی (188) والہ مصنف (189) ولہ (190) کم (191) الحاله هذه (192) تافته (193) کرهده (194) ایہسیله (195) تفته مک (196) لاجرم (197) تفته (198) دوهزارى

Ve bir nevi^c dahi *yektâ tafta* (199) dirler evâilde meşdüdü bin altı yüz tel olurdu Tarîh-i mezbûrdan berü mütebeddil ve mütegayyir Sebebi mâ-sebak Hâliyâ kanûn-ı evvel üzere kılındı ^camel olunub nazâr olunur ise

Atlas-ı şehrinin (200) kadîm-ül-eyyâmda meşdüdü dört bin iki yüz tel olurdu Eni buçuk arşın girahdan (201) ziyadece olurdu Sonra merhum *Sultan Mehmed tâbe serâhu zamânında* altı ve yedi yüz telin gidermişler imiş El'ân teftiş olındukda üç binden eksük bulunub üç bin beş yüz tele ve eni buçuk arşın giraha mukarrer kılındı mer^ci olur ise

Sultanî kırmızı nın meşdüdü evvel iki bin iki yüz tel olub rengi lök kırmızısı olurdu dirler Hâliyâ meşdüdü bin altı yüz tel ve rengi dahi mütegayyir bulundu sebebi ve zamânı mâ-zükire Kadîmi üzere mukarrer kılındı

Metonun (202) meşdüdü kadîmde üç bin altı yüz ve buçuk arşın bir rub^cu olurdu didiler El-hâletü hâzihi altı yüz ve ba^czı bin tel eksük bulunub ^câdeti kadîme üzere olsun dinildi Sebeb-i tagyir ve zamânı kemâ-sebak

Bürüncük (203) meşdüdü bin sekizyüz tel olub potı ve meşdüdü be-gayet eğrilmiş olurdu dinildikde ba^cd-et-teftiş iki yüz teli eksük bulunub ve potı eğrilmemiş bulunduğu cihetden kanûn-ı kadîm üzere olmak vecih görüldi Bunun dahi sebebi mâ-sebak

Mezkebciler (204) ve ehl-i hibre ihzâr olunub kanunı kadîm sorulacak didilerki mezkebin (205) meşdüdü sâbıka sekizyüz tel idi Hâliyâ iki yüz elli teli eksük olub şimdiden sonra tamam işlensün dindi Sebebi ve zamânı mâ-merre (206)

Elbise şekil-leri.

19 — *Hayyatlara* (207) ve ehl-i hibreleri bi-ecma^cihim (208) meclise hâzır olub elbiseye müte^callık kanûndan istifsâr olıcak şöylece ma^clûm oldu ki *bazarî kaftan* ların arşın çaryek (209) boyı olıcak eteği iki arşın bir çaryek (210) ola Ve beli ve koltuğu beş rubu^c ola Ve yen (211) ağız buçuk çaryek ve uzunı buçuk arşın ve eni buçuk çaryek ve girah olub ve sincifi (212) boyunca bir cins ola ve astarı dahi bir nevi^c ola

Ve kaftan boyı arşın buçuk çaryek olıycak eteği iki arşın buçuk çaryek ve beli çaryek ve girah ve yen (213) ağız üç girahdan ziyade ola Ve yen uzunı arşundan girah eksük ola Ve yaka uzunı buçuk arşundan kirah eksük ve eni (214) buçuk çaryek denlü ola Ve her kaftanın yüzi teğel (215) dikile ve eteği munattaka (216) ola Ve kaftanın boyı arşın-

(199) یکتا (200) اطلس شهرینک (201) کرهدن (202) متونک (203) بوونجک (204) مرکزچیلر (205) مرکبک (206) مامره (207) خیاطلار (208) باجمعهم (209) آرشون چاویک (210) چاریک (211) ییک (212) سنجنی (213) ییک (214) ای (215) تکل (216) منطقه

dan rubu^c olıcak eteği iki arşundan rubu^c eksük ola Ve beli buçuk arşun ola Ve koltuğı dahi buçuk arşun ola Ve yen⁽²¹⁷⁾ ağzı üç girahdan artucak ola Ve yen uzunı arşundan rubu^c eksük ola Ve yaka uzunı buçuk arşundan rubu^c eksük ola Ve eni çaryekden⁽²¹⁸⁾ eksük ola Ve kaftanın boyı arşun olıcak (olunca) eteği iki arşun ve beli arşundan daha eksük ve koltuğı çaryekden girah eksik ve yeni ağzı üç girah ola

Ve *çuka kuşak kaftanı* ki buyı arşun rubu^c olıcak eteği iki arşun ola Ve beli çaryek ve koltuğı üç rubu^c olıcak eteği iki arşun ola Ve beli çaryek ve koltuğı üç rubu^c ola Ve yeni arşundan buçuk çaryek eksük ve yeni ağzı üç girah ola

Ve *çuka narhlarından* sorulıcak çukacılar şöyle cevap virdiler ki kırk elli nevi^c çukadır kangı birine narh virilsün diyicek deftere böyle yazalım mı diyicek yazın deyü cevap virdiler

Ve *bazârdûzlar*⁽²¹⁹⁾ dıkdikleri kaftanların boyları ve etekleri kat^â kanûn-ı kadîme muvafık bulunmadı Sebebi ve zamânı zıkr olunandır Ammâ mezkûr bazardûzlar şöyle şikâyet ittiler ki evâilde Karaman ve Hamid ili buğasılarının⁽²²⁰⁾ hamı yedi buçuk arşun ve yunmuş⁽²²¹⁾ yedi arşun olurdu Üç dört yıl var ki gelen buğasılar aslâ tamam gelmez cemî'î (cemî'isi) eksük gelür Bu cihetden kaftan ked⁽²²²⁾ olub tamam olmaz âdet-i kadîme üzere biçmeğe vefâ itmez didiler

20 — *Kürkçüler* ve ehl-i hibreleri meclise hâzır olub kanûn sorulıcak didiler ki kadîm-ül-eyyâmından samurın⁽²²³⁾ ve zardavanın ve sansarın⁽²²⁴⁾ her bedeni kırk dane olurdu ve vaşak⁽²²⁵⁾ postının on sekizinden bir def^â⁽²²⁶⁾ olub bir def^âadan üç beden olub bir sırt bir nâfe⁽²²⁷⁾ bir paça⁽²²⁸⁾ olurdu Ve post-ı dîlgünün kırkıdan bir beden ve post-ı berenin⁽²²⁹⁾ tahtası uzun üç çaryek olub yukarı başı buçuk arşun ve eteği buçuk arşun rubu^c olurdu diyicek teftiş olunub uzunından üç rubu^c ve eteğinden girah eksik bulundu Ve sammur⁽²³⁰⁾ bedeni yigirmi sekiz dânedenden bulundu giru tamam olsun dinildi Ammâ mezbûr kürkçiler şikâyet idüb didiler ki bundan evvel her ne cins post gelse hurfetimizden gayrı kimesine alamazdı Beş altı yıl vardır ki bazarcı gibi ve attar gibi gayri hırfetten dahi alur oldular Halimiz arz olınsun didikleri sebebden deftere kayd olundu

Gönülciler⁽²³¹⁾ de sâbıka kanûn yoğimiş Vâkı^â bezin enlerinde ihtilâf olmağın vaz^c-ı narh mümkün olmadı Ammâ hesabda onı on bir üzerine satıla dinildi

(217) بيك (218) چاوبکدن (219) بازار دوزار (220) بوغاسيلارينان (221) يونموش (222) کد (223) سمورک (224) صا کسارک (225) وشق (226) دفعه (227) نآفه (228) پاچه (229) بره (230) سمور (231) گونولچيلر

21 — *Cüllâh* ²³²) taifesi ihzâr olunub beledî narhından tefehhus olunacak şöyle ma'lûm oldu ki evâilde *beledînin meşdûdı* bin altı yüz tel ve uzun üç arşun bir çayrek ve eni buçuk arşun ve rubu^c olub hâliyâ teftişde meşdûdından üçyüz tel ve eninden girah eksük bulundu Sebebi ve zamanı mâsebak Minba'd teli ve eni tamam olsun dindi

Ve *kara bugra futanın* ^{(233 meşdûdı} yigirmi iki çile ola Her çilesi seksen tel ve boyası çivit boyası olub uzunı bir buçuk arşun buçuk çayrek eni bir arşun ve rubu^c olurdu didiler Hâliyâ teftiş olunacak uzunundan altı çile eksük ve eninden dahi eksük bulunub ve boyası dahi çivit ^{(234 karaboyayla} boyanmış bulunub sebeb-i tagayyüründen suâl olunacak gayrı yerden gelen futalar bu üslûb üzere olmağın biz dahi böyle itdik didiler Ammâ sebeb-i sahîhi mâ-zükire *Ve karyağdı* ^{(235 ve gülistânî} *ve zerdûzî* ^{(236 futaların meşdûdları} dahi evâilde on altı on yedi çile olub hîn-i teftişde iki çile eksük bulunub sebebi sorulacak buna dahi taşradan eksük çilelü futa gelüb eksüğe satulduğuna sebep beyân itdiler Ammâ sebebi kemâ - zükire *Ve şikâyet idüb* didiler ki bundan evvel taşradan ne kadar iplik gelse hırfetimizle bazara varub getürenden behasiyle alurdık Şimdiki halde iplik bazarında olan ehl-i dükkân ipliği biz varmadın alurlar biz varub bulmazız ^{(237 Nâçâr} ehl-i dükkândan onı on iki üzerine belki dahi ziyade ası (kâr) ^{(238 virüb} alurız halimiz 'arz oluna didikleri için deftere sebt olundu *Ve hamamcılar dahi zikr olunan futaların 'adem-i tûlinden ve 'arzından şikâyet idüp müslümanların bellerine irmez keşf-i 'avret olunur* didiler

Iplik ihtikârı.

22 — *Cizmeciler* ve ehl-i hibre ve a'yan-ı şehir 'amme-i müslimanle meclise hazirûn olub *cizme* ve *başmak* ^{(239 ahvali} tefehhus olundukda zamân-ı sâbıkda mu'cedün bih ^{(240 kanûn} ve narh bulunmayub hâliyâ 'alel-ittifak şöyle narh vaz^c olundu ki yigirmi iki akçaya alınan *kırmızı sahtiyanın cizmesi* otuz akçaya ola Ammâ koncu tamam olub ve göni sağrı ^{(241 ve üç} katar kebkebi ^{(242 olub} ince bezle ve yoğun ^{(243 iplikle} dikilmiş ola *Ve on altı akçalık sahtiyanın cizmesi* esbab-ı mezbûre ile yigirmi dört akçaya ola *Ve on ikişer akçalık sahtiyanın cizmesi* yigirmi iki akçaya ola *Ve sahtiyan iç edük* ^{(244 on} dörde ola *Dahi eyüsi onbeşe* ola *Eğer tablalu* ^{(245 olursa} nev^c-i mezbûrdan iki akça ziyadeye ola *ve Şirvanî sahtiyan başmak* ki göni sağrı ve sahtiyan astar sağrı ökçe atgı ^{(246 kenar-ı} ökçe ve burun na'çalı ^{(247 ola} Ulu ayak olsa narhı yirgirmi bir akçaya ola Ulu orta olsa onsekiz akçaya ola Orta ayak olsa onbeşe ola

(232 جلاه (233 قره بوغرا فوته نك (234 چويت (235 قارىغدى (236 زردوزى (237 بولميازى (238 اصى (239
 يشمق (240 معتدبه (241 صغرى (242 كبكى (243 يوغون (244 ادك (245 تابلاو (246 اوپكه اتنى (247 نعلجه لو

dan rubu^c olıcak eteği iki arşundan rubu^c eksük ola Ve beli buçuk arşun ola Ve koltuğı dahi buçuk arşun ola Ve yen ⁽²¹⁷⁾ ağzı üç girahdan artucak ola Ve yen uzunı arşundan rubu^c eksük ola Ve yaka uzunı buçuk arşundan rubu^c eksük ola Ve eni çaryekden ⁽²¹⁸⁾ eksük ola Ve kaftanın boyı arşun olıcak (olonca) eteği iki arşun ve beli arşundan daha eksük ve koltuğı çaryekden girah eksik ve yeni ağzı üç girah ola

Ve *çuka kuşak kaftanı* ki buyı arşun rubu^c olıcak eteği iki arşun ola Ve beli çaryek ve koltuğı üç rubu^c olıcak eteği iki arşun ola Ve beli çaryek ve koltuğı üç rubu^c ola Ve yeni arşundan buçuk çaryek eksük ve yeni ağzı üç girah ola

Ve *çuka narhlarından* sorulıcak çukacılar şöyle cevap virdiler ki kırk elli nevi^c çukadır kangı birine narh virilsün diyicek deftere böyle yazalım mı diyicek yazın deyü cevap virdiler

Ve *bazârdûzlar* ⁽²¹⁹⁾ dikkikleri kaftanların boyları ve etekleri kat'â kanûn-ı kadîme muvafık bulunmadı Sebebi ve zamânı zikr olunandır Ammâ mezkûr bazardûzlar şöyle şikâyet ittiler ki evâilde Karaman ve Hamid ili buğasılarının ⁽²²⁰⁾ hamı yedi buçuk arşun ve yunmuş ⁽²²¹⁾ yedi arşun olurdu Üç dört yıl var ki gelen buğasılar aslâ tamam gelmez cemî'i (cemî'isi) eksük gelür Bu cihetden kaftan ked ⁽²²²⁾ olub tamam olmaz 'âdet-i kadîme üzere biçmeğe vefâ itmez didiler

20 — *Kürkçüler* ve ehl-i hibreleri meclise hâzır olub kanûn sorulıcak didiler ki kadîm-ül-eyyâmdan samurn ⁽²²³⁾ ve zardayanın ve sansarın ⁽²²⁴⁾ her bedeni kırk dane olurdu ve vaşak ⁽²²⁵⁾ postının on sekizinden bir def'â ⁽²²⁶⁾ olub bir def'adan üç beden olub bir sırt bir nâfe ⁽²²⁷⁾ bir paça ⁽²²⁸⁾ olurdu Ve post-ı dilgünün kırkından bir beden ve post-ı berenin ⁽²²⁹⁾ tahtası uzun üç çaryek olub yukarı başı buçuk arşun ve eteği buçuk arşun rubu^c olurdu diyicek teftiş olunub uzunından üç rubu^c ve eteğinden girah eksik bulundu Ve sammur ⁽²³⁰⁾ bedeni yigirmi sekiz dâneden bulundu giru tamam olsun dinildi Ammâ mezbûr kürkçiler şikâyet idüb didiler ki bundan evvel her ne cins post gelse hırfetimizden gayrı kimisne alamazdı Beş altı yıl vardır ki bazarcı gibi ve 'attar gibi gayrı hırfetten dahi alur oldular Halimiz 'arz olunsun didikleri sebebden deftere kayd olundu

Gönülciler ⁽²³¹⁾ de sâbıkâ kanûn yoğimiş Vâkı'â bezin enlerinde ihtilâf olmağın vaz^c-ı narh mümkün olmadı Ammâ hisabda onı on bir üzerine satıla dinildi

(217) بيك (218) چاوبكدن (219) بازار دوزلر (220) بوغاسيلارينك (221) يوشى (222) كد (223) سمورك (224) صا كسارك (225) وشق (226) دفعه (227) نافه (228) باچه (229) بره (230) سمور (231) كوكاچيلر

21 — *Cüllâh* ²³²) taifesi ihzâr olunub beledî narhından tefehhus olunacak şöyle ma'lûm oldu ki evâilde *beledînin meşdûdı* bin altı yüz tel ve uzun üç arşun bir çayrek ve eni buçuk arşun ve rubu^c olub hâliyâ teftişde meşdûdından üçyüz tel ve eninden girah eksük bulundu Sebebi ve zamanı mâsebak Minba^d teli ve eni tamam olsun dindi

Ve *kara bugra futanın* (²³³ *meşdûdı* yiğirmi iki çile ola Her çilesi seksen tel ve boyası çivit boyası olub uzun bir buçuk arşun buçuk çayrek eni bir arşun ve rubu^c olurdu didiler Hâliyâ teftiş olunacak uzunundan altı çile eksük ve eninden dahi eksük bulunub ve boyası dahi çivit (²³⁴ karaboyayla boyanmış bulunub sebeb-i tagayyürindén suâl olunacak gayrı yerden gelen futalar bu üslûb üzere olmağın biz dahi böyle itdik didiler Ammâ sebeb-i sahîhi mâ-zükire Ve *karyağdı* (²³⁵ ve *gülistânî ve zerdûzî* (²³⁶ *futaların meşdûdları* dahi evâilde on altı on yedi çile olub hîn-i teftişde iki çile eksük bulunub sebebi sorulacak buna dahi taşradan eksük çilelü futa gelüb eksüğe satulduğına sebep beyân itdiler Ammâ sebebi kemâ - zükire Ve şikâyet idüb didiler ki bundan evvel taşradan ne kadar iplik gelse hırfetimizle bazara varub getürenden behasiyle alurdık Şimdiki halde iplik bazarında olan ehl-i dükkân ipliği biz varmadın alurlar biz varub bulmazız (²³⁷ Nâçâr ehl-i dükkândan onı on iki üzerine belki dahi ziyade ası (kâr) (²³⁸ virüb alurız halimiz 'arz oluna didikleri için deftere sebt olundu Ve hamamcılar dahi zikr olunan futaların 'adem-i tûlinden ve 'arzından şikâyet idüp müslümanların bellerine irmez keşf-i 'avret olunur didiler

Iplik ihtikârı.

22 — *Cizmeciler* ve ehl-i hibre ve a'yân-ı şehir 'âmme-i müslimanle meclise hazirûn olub *cizme* ve *başmak* (²³⁹ ahvali tefehhus olundukda zamân-ı sâbıkda mu'tedün bih (²⁴⁰ kanûn ve narh bulunmayub hâliyâ 'alel-ittifak şöyle narh vaz^c olundu ki yiğirmi iki akçaya alınan *kırmızı sahtiyanın cizmesi* otuz akçaya ola Ammâ koncı tamam olub ve göni sağrı (²⁴¹ ve üç katar kebkebi (²⁴² olub ince bezle ve yoğun (²⁴³ iplikle dikilmiş ola Ve on altı akçalık sahtiyanın cizmesi esbab-ı mezbûre ile yiğirmi dört akçaya ola Ve on ikişer akçalık sahtiyanın cizmesi yiğirmi iki akçaya ola Ve sahtiyan iç *edük* (²⁴⁴ on dörde ola Dahi eyüsi onbeşe ola Eğer tablalu (²⁴⁵ olursa nev'-i mezbûrdan iki akça ziyadeye ola ve Şirvanî sahtiyan başmak ki göni sağrı ve sahtiyan astar sağrı ökçe atğı (²⁴⁶ kenar-ı ökçe ve burun na'çalı (²⁴⁷ ola Ulu ayak olsa narhı yirğirmi bir akçaya ola Ulu orta olsa onsekiz akçaya ola Orta ayak olsa onbeşe ola

(232) جلاه (233) قره بوغرا فوتنه نك (234) چويت (235) قاریندی (236) زردوزی (237) بولیمازو (238) اصی (239) بشمق (240) معتدبه (241) صغری (242) سبکی (243) یوغون (244) ادک (245) تاپالو (246) اوکجه اتنی (247) نعلجه لو

Ve *mutlak* ⁽²⁴⁸⁾ *başmak* ki sağrı gön ve üç katar kebkeb ⁽²⁴⁹⁾ sahtiyan astar sağrı ökçe ulu orta ayak olsa narhı on sekiz akça ola Ve orta ayak onbeşe ola Ve sağrı başmak ulu urta olub zikr olunan esbâbla ⁽²⁵⁰⁾ olsa otuz iki akçaya ola Orta ayak yigirmi altı akçaya ola Meşini beş akçaya alınan meşinin iç edügi yedi akçaya ola

Ve *sağrı şirvanî başmak* ki esbâb-ı mezkûre ile olub ulu ayak olsa narhı yigirmi yedi akça ola Orta ayak yigirmi iki akçaya ola Ve gönün karnını gön yerine cizmeye ve başmağa dikmeyeler Heman iç edüğe tabla dikeler

Yeniçeri pabucı su sığırı göni ve sahtiyan peşti alınlu ⁽²⁵¹⁾ ve astarlu ulu ayak olsa narhı on yedi akçaya ola Ve orta ayak on dört akçaya ola Ve firengî sağrı pabucı sağrı gön astarlu ve alınlu ulu ayak olsa narhı onbeş akçaya ola Orta ayak on dört akçaya ola

Ve *karasığır firengisi* ulu orta ayak olub sağrı gön astarlu ve kebkeblü olsa narhı on bir akçaya orta ayak dokuz akçaya ola

Ve *deste pabucı* ulu orta ayak narhı on bir akçaya battal ayak narhı yigirmi akçaya ulu ayak narhı onbeş akçaya kiçi ⁽²⁵²⁾ ayak sekiz akçaya zenânesi yedi akçaya ola Ve bir nevi^c firengi karasığır göni boyun ve sırt olub astarlu alınlu olsa yedi akçaya ola Ve firengi kulaklu ⁽²⁵³⁾ ulu ayak astarlu alınlu olsa yedi akçaya ola Ve sağrı gön olsa narhı oniki akçaya ola Orta ayak sekize kiçi ayak altıya ala Meşin kiçi ayak beş akçaya ola ednâsı dört akça ola

23 — *Ve fermûde kaftan dikicileri* ihzâr olunub narh-ı kadîmlerinden suâl olındukda muhtesib-i sâbık tahvîlde âsitâne-i devletden narha müte^callık hüküm vârid olmuşdır diyicek ol hükm taleb olunub bulunmadı Mezkûr muhtesib için galibâ bile alub gitmişdir didiler Ve eski hayyatlar dahi hakikat-ı hâli keşf itmedikleri cihetden kanûn-ı kadîm ma^clûm olmayub mâ-cera ⁽²⁵⁴⁾ arz için deftere sebt olundu

24 — *Mûtâblar* ⁽²⁵⁵⁾ ehl-i hibrelerle ihzâr olunub kanûn-ı kadîmleri suâl olındukda ehl-i hibre şöyle cevab virdiler ki evvel *çûln* ⁽²⁵⁶⁾ tûli on iki karış olurdu Hâliyâ teftiş olındukda sekiz dokuz karış bulundu girü uzunı on iki karış olsun didiler Ve eni sekiz karış olsa narhı otuz iki akçaya ola Koyu siyah ve sık ola Ve uzunı on bir karış ki arşunda iki arşundan çeyrek eksük ola Ve eni bir buçuk arşun olsa narhı yigirmi sekiz akçaya ola Ve *siyah torba* ⁽²⁵⁷⁾ ki uzunı ve eni üçer karış olub eğirme ⁽²⁵⁸⁾ bağlu olsa narhı beş akçaya ola Ve *boz torba* ki uzu-

⁽²⁴⁸⁾ مطلق ⁽²⁴⁹⁾ کبکب ⁽²⁵⁰⁾ اسبابله ⁽²⁵¹⁾ الثلو ⁽²⁵²⁾ کیچی ⁽²⁵³⁾ قولانلو ⁽²⁵⁴⁾ ماجری ⁽²⁵⁵⁾ موتابلر ⁽²⁵⁶⁾

جلك ⁽²⁵⁷⁾ توربه ⁽²⁵⁸⁾ اکرمه

Ihtisap Kanunları

nı eni üç karış eğirme bağı olsa narhı dört akçaya ola Ve merkeb torbası uzunı ve eni iki buçuk karış ola üç akçaya ola

Ve harar ki Bursa muddiyle ⁽²⁵⁹⁾ bir muddan ziyade ala ve ağız kulaklu bağlama narhı on sekize Ve seyishane ⁽²⁶⁰⁾ çuvalı yakasız ⁽²⁶¹⁾ olub uzunı onbir karış ve eni sekiz karışdan ziyadece ve siyah olsa narhı yigirmi beş akçaya ola

Ve tenk poşt kolanı ⁽²⁶²⁾ beş akçaya a'läsı altı okçaya ola Ve dahi ziyade emeklü kolan olsa behası da ziyadece ola Ve pâbend ⁽²⁶³⁾ için bükülen ip on kat olsa a'läsı üç akçaya ola dinildi

25 — Serraclarda kadîmden mukarrer kanûn yok imiş elhâletü hâzihî ehl-i hibre ittifakiyle işbu mucebince narh vaz' olundu İki kat dikilmiş yular sekiz akçaya ve başluğı iki kat yular altı akçaya ve bir kat yular beş akçaya ve ednâsı dört akçaya

Ve sağrı şakaklu oyan ⁽²⁶⁴⁾ damak gâmlü ⁽²⁶⁵⁾ ola narhı otuz sekize Balikesirden gelen mogalî ⁽²⁶⁶⁾ oyan sekiz akçaya ednâsı yedi akçaya Evayilde bulgarî ve sağrı oyanın astarı dahi bulgarî olur imiş dört beş yıldan berü gönenden ider olmuşlar Men' olunub girü bulgariden olsun dinildi

26 — Ve na'lbandlara müte'allık kanûn-ı kadîm tefehhus olıcak ma'lûm oldu ki yigirmi beş yıldan berü bir at geyimi ⁽²⁶⁷⁾ altı akçaya katır na'li beş akçaya merkeb na'li dört akçaya ve üç akçaya olur imiş Ve kadîmden kanûn böyle imiş ki bir na'lband davar ayağına mih değürse ⁽²⁶⁸⁾ girü eyü olunca ol na'lband timar ide Yem harcı davar ısı ⁽²⁶⁹⁾ yanından olur imiş Ber karar-ı sâbık mukarrer kılındı

27 — Kasil ⁽²⁷⁰⁾ evvelâ şehre gelicek her bağı birer vukiyye on iki bağ bir akçaya olub beş günden sonra ondört bağ ve girü üç günden sonra on altı bağ ve on günden sonra âhir olunca yigirmi dört bağ olub her bağı mukarrer bir vukiyye olur imiş Tarih-i mezbûrdan berü terâzu götürülüb kanûn-ı kadîm mürtefi' olmuş Sebebi mâ sebak

Ve yonca hususunda kanûn-ı kadîm bu imiş ki evvel biçini ⁽²⁷¹⁾ her bağı gön ola Ve göni kara sığır göni olub üç katar kebkeb olsa on altı akçaya birer vukiyyeden yigirmi dört bağ olur imiş otlı olduğ için Ve ikinci biçini her bağı birer vukiyye yigirmi bağ olub âhir olunca bunun üzerine satılır imiş Sicillâta dahi nazar olındukda bi'aynihi buna muvafık bulundu Ammâ dört beş yıl var imiş ki bir vukiyye yoncayı iki üç

(259) مدینه (260) سا إسخانه (261) يقاسز (262) تنك پوست قولكي (263) پابند (264) اويان (265) كاملو (266) مغالی (267) كيمي (268) دكوسه (269) ارى (270) قاصل (271) بيچيني

bağ idüb telbîsen ⁽²⁷²⁾ yiğirmi ve yiğirmi dört bağ iderler imiş Ammâ vukıyyede bicehdin ⁽²⁷³⁾ on onbir vukıyye nihayet on iki vukıyye satılır imiş Yoncacıardan sebab-i tağyir sorulıcağ şimdi şehir evvelkiden ma^cmûrdır yonca çok harc olur didiklerinde şehir halkı didiler ki eğerçi şimdi şehir ma^cmûrdır ve lâkin yoncalıklar takriben on evvelki kadar olmuşdır bu didüğüniz, özür olmaz didiler öyle olsa ehl-i hibre ma^crifetiyle hadd-i vasat üzere narh vaz^c olunub evvel biçini yiğirmi bağ ve her bağı birer vukıyye ola dinildikde yoncacılar dahi kabul idüb satmağa mültezim olmuşlardı Sonra gelüb bu mikdar satamazız diyicek kadimden hod yiğirmi ve yiğirmi dört vukıyye satılurdu şimdi eksüğe niçün razı olmazsız sicillâtta mastûr olan narh (şerh) yalan mıdır dindi Sicillât vâkı^cdir ol mikdar narh virilürdi ammâ ihtisab hizmetinde olanlar her iki günde bir eksük satdınız deyü bir mikdar akçamız alub irhâ-i inân idüb tecâhül iderlerdi müradımız üzerine on on iki vukıyye satardık didiler Sebebi ma^clûm olub hâliyâ virilen narh üzere satılsun dinildi

28 — *Çul içerüğü keçe* ⁽²⁷⁵⁾ bir buçuk vukıyye olub işleyen dört buçuğa ve kavaf ⁽²⁷⁶⁾ beşe sata

29 — *Ve basma teğelti* ⁽²⁷⁷⁾ bir vukıyye olub bişmiş olsa üç akçaya ola

30 — *Bidon* ⁽²⁷⁸⁾ tahtasının uzunı bennâ zirâ^ciyle iki zirâ olub ve yüz tahtada kapağı yiğirmi dane olub ziyade olmaya Beş bidon ve dört bidon deyü satılan ağaç didikleri gibi tamam ola eksüğü tamam deyü satmayalar

Ve bıçkı ⁽²⁷⁹⁾ tahtasının uzunı sekiz karış ve *tura* ⁽²⁸⁰⁾ tahtası dokuz karış ve *zar* ⁽²⁸¹⁾ tahtası on iki karış ola Kadimde dahi böyle imiş Sonra bil-küllüyye mütegayyir olmuş Sebebi mâ-sebak Hâliyâ kanûn-ı mezkûr üzere mukarrer kılındı

31 — *Ve hamallar* na^clsuz at istihdâm itmeyüb ve dağ yükünün iki yükünden ziyade götürmeye

32 — *Ve katır* ⁽²⁸²⁾ odununun uzunı üç karış ve deve odunu altı karış olur Dağdan nice yükledirler ise şehre öyle ⁽²⁸³⁾ gelürdi Hâliyâ bölünüb ve kısa kesilürmiş Men^c olunub bu kanûn-ı kadim mukarrer kılındı gözedilürse Sebebi tağyir deveçilerden her şehre geldiklerince muhtesib âdemisi ⁽²⁸⁴⁾ akçalar aldıkları idüğü ma^clûm oldu

33 — *Kuyumcılar* ⁽²⁸⁵⁾ ihzâr olunub kanûn-ı kadim sorulıcağ ehl-i hibre şöyle cevap virdiler ki 'ayar ⁽²⁸⁶⁾ hususunda dergâh-ı mu^callâdan

⁽²⁷²⁾ تلبیساً ⁽²⁷³⁾ بجهت ⁽²⁷⁴⁾ ارشاء عثمان ⁽²⁷⁵⁾ چول ایچروکی کیچه ⁽²⁷⁶⁾ قواف ⁽²⁷⁷⁾ بصدمة تکلی ⁽²⁷⁸⁾ بیدون ⁽²⁷⁹⁾ بیچی ⁽²⁸⁰⁾ طره ⁽²⁸¹⁾ زو ⁽²⁸²⁾ قاتر ⁽²⁸³⁾ ایله ⁽²⁸⁴⁾ ادمیسی ⁽²⁸⁵⁾ قیومچیلر ⁽²⁸⁶⁾ عیار

hükm-i hümayûn vârid olub mazmûn-ı şerîfinde gümüş cinsinden her ne işlense seksen ʿayarı ola bundan eksük olmaya deyü emr olunmuşdır didiklerinde vâkıʿâ minvâl-i mezbûr üzere hüküm bulunub ve bil-fiʿl işlenen işler tefehhus olundıkda gümüş lehimplü bakır dügmeler ⁽²⁸⁷⁾ bulundı Biz işlemeviz İslâmbol kuyumcılarını işler yolcu alır bunda getirür biz yolcudan alırız didiler Ve kuyumcılarını münâsafa ⁽²⁸⁸⁾ üzere işlenmiş kendü işleri bulunub bozdurulub (bozdurulursa) zararları ve kadîmde kuyumcılarının kafesinde altun ve gümüş satılmıştır Girü heman ikisi ola Ve işledikleri altunun miskali altmış akçalıktan eksük olmaya Evâyilde böyle imiş hîn-i teftişde eğerçi mütegayyir bulundı sebebi maʿiûm ve lâkin kanûn-ı kadîm üzere olsun deyü teʿkid olundı.

34 — *Kazancılar* kadîmde eski avadanlığı ⁽²⁸⁹⁾ kalaylayub ⁽²⁹⁰⁾ yeni deyü satmayub ve yeni avadanlığı demür kulpla ⁽²⁹¹⁾ bakır narhına satmazlar imiş ve sattıkların onun on bire satarlar imiş Hâliyâ mütegayyir bulunub giru kanûn-ı kadîm üzere mukarrer kılındı

35 — *Takyeciler* ihzâr olub kanûn-ı kadîm sorulacak didiler ki altunlu *takyeye* ⁽²⁹²⁾ tafta astar dikerlerdi Ve terekliğe giden zenâne takyenin astarı dülbend ⁽²⁹³⁾ olub ve şehri zenânenin yektâ tafta olub ve dört akçalık ʿarakiyenin ⁽²⁹⁴⁾ kenarı mıntaka ⁽²⁹⁵⁾ dikilüb ve ak ʿarakiye eski bogasiden ve eski bayramîden didilmezdi Ve *ferâcenin* sincifi ⁽²⁹⁶⁾ içinden dikilirdi Şimdi dikmeyüb heman çirişle yapışdırırlar didiklerinde teftiş olunub her birinden görülecek vâkıʿa ehl-i hibre didüğü gibi mecmuʿı kanûn-ı kadîme muhalif bulundı Sebeb-i tağyir ve zamanı mâzükire Hâliyâ kanûn-ı sâbık mukarrer kılındı

36 — *Hallaçlar* evâyilde yüz dirhem penbeye buçuk akça alurlar imiş Ve fermûde kaftanın yüz dirhemine bir akça ücret alub dükkân önünde satılan penbeyi onun onbire satarlar imiş El-hâletü hazihi kanûn-ı kadîm mukarrer bulunub ʿalâhâlihi ibka olundı

37 — *Attarlara* kadîmden narh virilmek ʿâdet değilmiş Ammâ zaʿferânın ⁽²⁹⁷⁾ yüz dirhemine evvel beş dirhem şîr-revgan katarlar imiş Bazı ʿattar dirhemde artuk gelsün deyü yağı ziyade katar imiş Menʿ olunub kanûn-ı evvel mukarrer kılındı

Ve şöyle vech görüldi ki satılan şeker kellesinin kâğıdı nihayet üç kat ola ve şeker ununu pare ⁽²⁹⁸⁾ ile kâğıda sarub kelle deyü satmayalar Ve *her sattıklarını on akçada bir akça ziyade satarlar* ziyadeye satmayalar

(287) دوگمەر (288) مناصفه (289) اوادانلی (290) قالی لیوب (291) قولپله (292) تقیه یه (293) دولبند (294) عربیه نك (295) منطقه (296) سنجفی (297) زعفرانك (298) پاره

38 — *Sütçi ve yoğurtçu ihzâr olunub narhdan istifsâr olundukda şöyle zâhir oldu ki süt mevsiminde koyun eri ve gayrı şehre süt getirüb mahalle mahalle satub kimin şehirlü ve kimin yoğurtçılar alub ibtidâsında altı yüz dirhem bir akçaya haftasında iki vukiyye ikinci haftasında da bin dirhem sonra dört vukiyye bir akçaya satarlardı Ve koyun yoğurdu evvelâ bir çanak bir akçaya olub içinde yoğurdu bir vukiyye olur imiş Haftasında iki çanak ve altı günden sonra üç çanak bir akçaya ki içinde yoğurdu üç vukiyye ola Ve sığır yoğurdu iki büyük çölmek bir akçaya olub her çölmek iki vukiyye yoğurt alurdu didiler Teftiş olunacak kanûn-ı kadîm-i mezkûrdan eser bulunmayub sebab-i tağyiri esbâb-ı sâbika idüği ma'lûm oldukdan sonra narh-ı kadîm girü mukarrer kılındı ki şehre süt getürenler dahi evvelki gibi mahalle mahalle gezüb satalar Kimin şehirlü ve kimin yoğurtçılar alalar Ve yoğurtçu dükkânı üç yerde ola Ve şehirden taşra süt götürenlere karşı çıkub südi taşrada(n) almayalar*

39 — *Ve çilingirler ihzâr olunub tefehhus olundukda narh-ı kadîm üzere mukarrer bulunub alâhâlihi ibka olundu*

40 — *Ve bennâlar tefehhus olundukda hükm-i şâhî bulunub üstâd bennâya yevmi oniki akça emr olunmuş giru mukarrer kılındı Ve şagirdlerine kâmil olmayınca üstâd ücretin alıvirmeyeler*

41 — *Kerpicciler ihzâr olunub kanûn-ı kadîm soruldukda şöyle ma'lûm oldu ki kuzısı beş vukiyye ve anacı sekiz vukiyye olur imiş Hîn-i teftişde mütegayyir bulundu Sebebi ve zamânı mâ-sebak Giru kanûn-ı kadîm üzere ibka olundu*

42 — *Ve makbere kazıcılar soruldukda er kişi makberesin göğse gelince kazarlar imiş ve havâtîn makberesin omuza gelince sekiz akçaya kazarlar imiş Ve ücret a'lâya onbeş fukarâya on ve sekiz akça olub ziyade alınmaya Ve âharin taşın birine dahi satmayalar*

43 — *Galle bazarının ahvâli teftiş olundukda muhtesib kethudâsına sika (299) âdem koşub mevzûn (300) vezn edicek her mevzûnda iki yüz kırk yedi dirhem eksük bulunub bir mudda bir kile ve seksen sekiz dirhem eksük bulundu Üzerlerinde muhtesibin mühri ve tamgası mevcud bunca zamandan beru noksanına mukayyed olmazlar imiş*

Ve galle bazarı halkın kileleri ayar olundukda cem'isi tamam bulunub belki bazı ziyadece dahi bulundu Ammâ muhtesib oğlanları iki üç günde bir kilelerinin eksükdir deyü nâ-hak yere haylı akçamız alurlar diyu şikâyet itdiler

Ve bundan gayrı evâyilde bakla ve nohud ve böğrölce ve sâir hububât ne var ise doğru *galle bazarına* gelüb narhı ve behâsiyle galle bazarının halkı alub girü onun onbir üzerine satarlar imiş Dört beş yıldanberu yukarda zikr olunan *bostanı ve meyvaları götürü alub zahîre idüb satanlar bu cins hububâtı dahi galle-furûşa*⁽³⁰¹⁾ *aldırmayub kendüler alub* yine dilerler ise satarlar imiş Men^c olunub hububâtı ve gayrını evvelden algelen alsun gayrı hırfet ehli almasun deyü te'kîd olundu 'amel olunır ise

44 — *Ve pirincilerde* kanûn-ı kadîm böyle imiş ki her hafta muhtesib âdemi ba^czı sika kişiler ile pirincine göre onun onbir üzerine narh virirler imiş Dört beş yıldan beru muhtesib bir mikdar akçasın alub mukayyed olmazlar imiş Pirinciler insafına göre satarlar imiş El-hâletü hazîhi girü 'âdet-i kadîme üzere olsun dinildi eğer 'amel olunır ise

45 — *Debbağlar* ve ehl-i hibreleri ihzâr olunub kanûn-ı kadîmlerinden sorulacak şöyle cevap virdiler ki kadîm-üz-zamanda göne ve sahtiyan ve meşine hevici⁽³⁰²⁾ ve yağı ve kerdemesin⁽³⁰³⁾ tamam iderlerdi Dört beş yıl var ki itmez oldılar Bu cihetden gön ve sahtiyan tez helâk olur Zirâ yağsuz gön ıssı⁽³⁰⁴⁾ günde kurur ve çatlar ıslanacak su girür 'âmme-i nâsa zarardır denicek şimden sonra kanûn-ı kadîm üzere olsun dinildi

Ve koyun ve keçi yabanda yürürken derisi debbağlara bey^c iderler imiş Şer'î değıldir deyü bu dahi men^c olundu

Ve narh-ı kadîm şöyle ma'âlûm oldu ki sahtiyanın a'âlâsı kırmızı olub yazısı (yarası) olmasa yigirmi akçaya ola Ve nefti ve cigeri⁽³⁰⁵⁾ ve gayrı heft renk ki a'âlâ olub yarası olmaya onaltı akçaya ola Ve ednâsı on iki akçaya ola herne renk olursa Ve azman⁽³⁰⁶⁾ meşinin narhı altı akçaya ola Evsatı beş akçaya ve dört buçuğa ola Ednâsı dört akçaya ola Ve kuyruklu koyun meşinin narhı a'âlâsı olsa dört akçaya ednâsı üç akçaya ola Ve karasığır ineği gönünün hamı on iki akça dibagat edilmiş yigirmi beş akçaya Ve karasığır öküzi gönünün hamı doksan akçaya ve dibagat olunmuş yüz otuz akçaya ola Ammâ bu zikrolunan narhların her birisi mütegayyir bulunub giru narh-ı kadîm üzere mukarrer kılındı

46 — *Ve mumcılar* ehl-i hibreleriyle ihzâr olunub narh-ı kadîmden suâl olunıcak cevâbında didiler ki koyun eti iki yüz elli dirhem bir akçaya olıcak ham yağ batmanı otuz ikiye ve otuz üçe olub ve mum vukiyyesi üç buçuk akçaya olub ve sabun vukiyyesi üçden rubu^c eksüğe

(301) غله فروشه (302) هوجی (303) کرده مسین (304) اسی (305) جگری (306) ازمان

ve *çırak yağı* vukıyyesi üç akçaya ve *çiğer yağı* vukıyyesi iki buçuğa *işkenbe yağı* vukıyyesi iki akçaya olurdu didiler

Vâkı^â sicillâta dahi nazar olındıkda ehl-i hibrenin akvâline muvâfık bulundu Ammâ *sene hamsin ve tis^{ine} ve semâne mie* den beru (895—1489) ilâ yevminâ hâzâ her yılda batmanı dört beş akça ziyadeye çıkararak hâliyâ ham yağın batmanı elli akçaya olmuş ve mum vukıyyesi beş akçaya ve *çırak yağı* dört buçuğa ve *çiğer yağı* dört akçaya ve *işkenbe yağı* üç buçuk olub tamam mütegayyir olmağın girü narh-ı kadîmin icrâsı kâsd oluncak mümçılar ve sabuncılar biz narh-ı kadîm üzere satamazız zirâ kasablar yağı evvelkiden behâya satarlar didikleri ecilden hadd-i i^tidâl üzere işbu müvecceh ⁽³⁰⁷⁾ narh virildi ki zikr olunur

Evvel baharda yağın batmanı kırk akçaya olub mum vukıyyesi dört akçaya ola Yaz ortasında yağın batmanı otuz altı akçaya olub mumın vukıyyesi üç buçuğa ola Ve kışın yağın batmanı kırk dört akçaya olub mumın vukıyyesi dört buçuğa ola Ve sabun narhı her zaman muma tâbi^c olub mum behâsından bir vukıyyede üç rubu^c eksüğü ola Eğer icrâ olunub tağyîr giru vücud bulmazsa

47 — Ve *tuzın* narhı sorulcak şöyle ma^lûm oldu ki tuz vefreti ⁽³⁰⁸⁾ vaktinde dört vukıyye bir akçaya olur Kılletinde üç vukıyye (vakt-i) şitâda iki vukıyye ola Ammâ getürenler ehl-i dükkândan her zamanda buçuk vukıyye eksük satılmış El-hâletü hâzihi bu dahi mütegayyir bulundu Sebebi mâ-sebakdır Girü narh-ı kadîm mukarrer kılındı

48 — Ammâ bu zikr olunan kavânin-i kadîme hîn-i kabulde vâkı^c olub icrâsı ve ibkası kâsd olunub bu mehâyif-i hâdisenin müslimîn üzerenden defⁱ himmet olunur ise her narhda olan sebab-i tagayyürin men^{ine} emr-i ^âlî mukarin olub ^{indal} ah müsab ⁽³⁰⁹⁾ oluna

Tahriren fi evasiti zilhicce sene seb^a ve tis^a mie [1]

(Sonu var)

(307) موجه (308) وقرنی (309) مثاب

[1] Hicri 907 yılı zilhicce ayı ortaları = Haziran 1502 sonları